

**СТРАТЕГИЯИ ФАЪОЛИЯТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА
ҲУҚУҚИ КҶДАК ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
БАРОИ СОЛҲОИ 2018 - 2020**

**СТРАТЕГИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УПОЛНОМОЧЕННОГО
ПО ПРАВАМ РЕБЕНКА НА 2018 - 2020 г.г.**

**STRATEGIC PLAN OF THE COMMISSIONER
FOR THE RIGHTS OF THE CHILD FOR 2018 -2020**

**СТРАТЕГИЯИ
ФАЪОЛИЯТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ КЎДАК
ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН БАРОИ СОЛҲОИ
2018-2020**

ДУШАНБЕ – 2017

Тибқи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон модару кӯдак таҳти ҳимоя ва ғамхорӣ махсуси давлатанд. Аз ин рӯ, дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъмини манфиатҳои бехтарини кӯдакону наврасон, фароҳам овардани шароити муносиб барои инкишофи маънавияю ҷисмонии онҳо, таъмини эҳтиром, риоя ва ҳифзи ҳуқуқи манфиатҳои кӯдакон яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлат ба шумор меравад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун давлати иштирокчии Конвенсияи СММ оид ба ҳуқуқҳои кӯдак барои дар амал татбиқ намудани принсипу меъёрҳои муқаррарнамудаи он саъю талошҳои зиёд ба ҳарч меҳнад.

Бо ташаббуси Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон соли 2016 дар ҷумҳурӣ бо мақсади таъмини эҳтиром, риоя, ҳифз ва пешрафти ҳуқуқи озодиҳои кӯдак мақоми Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак таъсис дода шуд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак аввалин дурнамои хурдо бо дарназардошти ҳуқуқи кӯдакони маъюб ба ҳаёти муқаммал дар шароите, ки шаъну эътибори онҳоро таъмин намуда, барои ба ҳаёти ҷамъиятӣ шомил шудани онҳо мусоидат мекунад, таҳия намуд. Тибқи он мусоидат ба ҳуқуқи кӯдакони маъюб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир ҳамчун самти афзалиятноки фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак барои се соли минбаъда муайян намудааст.

Умедворем, ки Стратегияи фаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак барои солҳои 2018-2020 бо дастгирии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дар ҳамкории зич бо мақомоти давлатӣ ва намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ амалӣ гардида, барои таъмини эҳтиром, риоя, ҳифз ва пешрафти ҳуқуқи кӯдакони маъюбиятдошта мусоидат менамояд.

**Ваколатдор оид ба
ҳуқуқи кӯдак дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон
Ҳабибуллозода Р.Ҳ.**

Мундариҷа

Муқаддима	6
БОБИ I. Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	9
БОБИ II. Шарҳи вазъи ҳукуки кӯдакони маъҷуб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир (инклюзивӣ).....	12
БОБИ III. Интиҳоби афзалиятҳои стратегӣ	20
БОБИ IV. Афзалиятҳо, ҳадафҳо ва вазифаҳои стратегӣ.....	22
4.1. Ҳадафҳо ва вазифаҳои Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдак дар ҶТ барои солҳои 2018-2020.....	22
4.2. Натиҷаҳои пешбинигардида.....	24
4.3. Амалисозии Стратегия.....	24
4.4. Мониторинг ва баҳодихӣ.....	26
4.5. Нақшаи амалисозии Стратегия барои солҳои 2018-2020 (замима ба Стратегия)	27

РЀЙХАТИ ИХТИСОРАҲО

КРТНЗ	Кумита оид ба барҳам додани таъбиз нисбат ба занон
КҲК -	Конвенсия дар бораи ҳуқуқи кӯдак
КҲИИФ	Кумита оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ
СММ	Созмони Милали Муттаҳид
ҲҚТ	Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
ҚТ	Ҷумҳурии Тоҷикистон
ШУД	Шарҳи умумии даврӣ
ВҲИ	Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
ВҲК	Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон
ЮНИСЕФ	Ҳазинаи кӯдакони СММ
ПБҲИИФ -	Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ
ПБҲШС -	Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ
КРШТЗ -	Конвенсия дар бораи барҳам додани тамоми шаклҳои таъбиз нисбат ба занон
КҲМ -	Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъҷубон

**Бо фармони Ваколатдор
оид ба ҳуқуқи инсон дар
Ҷумҳурии Тоҷикистон
аз «23» октябри с.2017 №149
тасдиқ шудааст**

**СТРАТЕГИЯИ ҶАЪОЛИЯТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА
ҲУҚУҚИ КҶДАК БАРОИ СОЛҲОИ 2018 - 2020**

МУҚАДДИМА

Соли 2009 мутобиқи Қонуни ҚТ “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” бо мақсади тақвияти кафолатҳои конституционии ҳифзи давлатии ҳуқуқи инсон ва озодиҳои асосӣ, мусоидат ба риоя ва эҳтироми онҳо аз ҷониби мақомоти давлатӣ ва шахсони мансабдор мақомоти махсусгардонидашудаи давлатӣ оид ба ҳифзи ҳуқуқи инсон – Ваколатдор оид ба ҳифзи ҳуқуқи инсон таъсис дода шуд.

Соли 2010 Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқи кӯдак зимни баррасии Маърузаи дуввуми даврии ҚТ оид ба иҷрои Конвенсияи ҳуқуқи кӯдак ба кишвар тавсия дод, ки “имконияти таъсиси вазифаи олирутбаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак барои амалисозии назорат аз болои иҷрои Конвенсия дар сатҳҳои миллӣ ва маҳаллӣ омӯхта шавад, то ки чунин механизм барои кӯдакон дастрас бошад, барои қабул ва баррасии шикоятҳо дар бораи вайрон шудани ҳуқуқҳои кӯдакон бо дарназардошти манфиатҳои кӯдак ваколатдор бошад ва барои баррасии онҳо бо захираҳои инсонӣ, молиявӣ ва техникӣ таъмин шуда бошад.”¹

Ба мақсади таҳкими ҳифз ва пешбурди ҳуқуқҳои кӯдак Президенти ҚТ дар Паёми худ ба Маҷлиси Олии ҚТ дар соли 2015 ба зарурати таъсис додани ниҳоди ВҲК таъкид намуд.

15 марти соли 2016 ба Қонуни ҚТ “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” Боби нави 5¹ илова карда шуд, ки мутобиқи он вазифаи

¹ Б.13 (С) Қайдҳои хотимагии Кумита оид ба ҳуқуқҳои кӯдак, Тоҷикистон.
CRC/C/TJK/CO/2. 2010.

муовини Ваколадор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон – Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис дода шуд.

Моҳи майи соли 2017 ВХК бо мусоидати Хазинаи кӯдакони СММ чиҳати таҳияи нақшаи стратегӣ барои солҳои 2018-2020 корхоро оғоз кард. Барои муайян кардани самтҳои афзалиятноки фаъолияти ВХК таҳлили вазъ дар самтҳои алоҳидаи ҳуқуқҳои кӯдак: ҳуқуқ ба таҳсил, адолати судӣ нисбати ноболиғон ва ҳуқуқи кӯдакони дорои маъюбият гузаронида шуд. Масъалаҳо барои таҳлил бо дарназардошти афзалиятҳои дар Стратегияи ВҶИ барои солҳои 2016-2020 пешбинишуда, ба монанди ҳуқуқи шахсони маъюбиятдошта, аз ҷумла пешбурди ба тасвиб расонидани Конвенсияи СММ оид ба ҳуқуқи маъюбон ва ҳуқуқ ба таҳсил интихоб шуда буданд.

Барои муайян кардани самтҳои афзалиятноки фаъолият ВХК ва кормандони Шуъбаи ҳифзи давлатии ҳуқуқҳои кӯдаки Дастгоҳи ВҶИ таҳлили тавсияҳои СММ нисбат ба Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи солҳои 2010-2016, гузоришҳои ҚТ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ба мақомоти СММ, ба монанди Шарҳи умумии даврӣ, гузоришҳои даврии ҚТ дар бораи рафти иҷрои КҲК, ПБҶИИФ, ПБҶШС ва КРТШЗ-ро анҷом доданд.

Машваратҳои васеъ бо сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, ки дар самти ҳуқуқҳои кӯдакони маъюбиятдошта, дастрасӣ ба таҳсил ва адолати судӣ нисбати ноболиғон фаъолият менамоянд, гузаронида шуданд. Ҷамҷунин бо мусоидати ЮНИСЕФ машваратҳо бо Намояндагиҳо ва Қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҶИ дар маҳалҳо ва инҷунин бо ҷавонон гузаронида шуданд.

Дар натиҷа, самтҳои афзалиятноки фаъолияти ВХК барои солҳои 2018-2020 бо дарназардошти таҳлили вазъи умумии риояи ҳуқуқҳои кӯдак дар ҚТ ва имкониятҳои мавҷудаи ВХК таҳия шуданд.

Лоихаи стратегия ва нақшаи корӣ бо намояндагони мақомоти давлатӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва созмонҳои байналмилалӣ дар мизи мудаввар санаи 7 июли соли 2017 баррасӣ шуд. Пешниҳодҳо ва тавсияҳои иштироккунандагони

мизи мудаввар ҳангоми таҳияи нусхаи ниҳоии стратегия ба назар гирифта шуданд.

Таъкид кардан муҳим аст, ки ба ғайр аз амалисозии фаъолият дар самтҳои афзалиятнок, ВХК вазифаҳои асосии худро вобаста ба ҳамаи кӯдакон, аз ҷумла дар самтҳои мониторинги риояи ҳуқуқҳои кӯдак ва оmodасозии маърузаҳои солона дар бораи фаъолият, қабул ва баррасии мурочиатҳо вобаста ба вайроншавии ҳуқуқҳои кӯдак ва гузаронидани санҷишҳо, пешбурди ҳуқуқҳо ва манфиатҳои беҳтарини кӯдак ва ҳамчунин таъмини иштироки кӯдакон дар ҳамаи масъалаҳои ташвишовар иҷро менамояд.

БОБИ I. ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУКУКИ КЌДАК ДАР ҚУМҲУРИИ ТОЧИКИСТОН

Мутобики моддаи 321-и Қонуни ҚТ “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳукуки инсон дар Қумҳурии Тоҷикистон” ҳадафи асосии ВҲК *таъмини эҳтиром, риоя ва пешбурди ҳукуку озодихои кўдак мебошад.*

Ҳангоми амалисозии фаъолияти худ ВҲК ба принципҳои манъи таъбиз, таъмини беҳтарини манфиатҳои кўдак, ҳукук ба ҳаёт, зиндамонӣ ва рушди кўдак ва ҳамчунин эҳтироми андешаҳои кўдак, ки дар КҲК дарҷ шудаанд, таъя мекунад.

ВҲК меъёрҳои Конститутсияи ҚТ, КҲК, ПБҲШС, ПБҲИИФ ва дигар санадҳои байналмилалӣ дар бораи ҳукуки инсон, ки аз ҷониби ҚТ ба тасвиб расонида шудаанд, Қонуни ҚТ “Дар бораи ҳифзи ҳукукҳои кўдак”, Қонуни ҚТ “Дар бораи маориф” ва дигар қонунҳои ҚТ дар бораи ҳукукҳои кўдакро ба роҳбарӣ мегирад.

Вазифаҳои асосии ВҲК

Вазифаҳои асосии ВҲК аз мусоидат ба риояи ҳукуку озодихои кўдак; барқарорсозии ҳукуку озодихои вайроншудаи кўдак, тақмили қонунгузори ҚТ оид ба ҳукуку озодихои кўдак, баланд бардоштани маърифати ҳукукии шаҳрвандон дар соҳаи ҳукуку озодихои кўдак; мусоидат ба ҳамкориҳои мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ вобаста ба ҳифзи ҳукукҳои кўдак, рушд ва ҳамохангсозии ҳамкориҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳукуку озодихои кўдак, ба тасвиб расонидани санадҳои ҳукукии байналмилалӣ дар соҳаи мазкур иборат мебошад.

Барои иҷрои вазифаҳои гузошташуда ВҲК аз **механизмҳои зерин истифода мекунад:**

- қабул ва баррасии мурочиатҳои шаҳрвандон;
- таҳлили қонунгузорӣ ва таҷрибаи ҳукукҷаббиққунӣ;
- мониторинги ҳукуки инсон, таҳлил ва омӯзиши ҳолатҳои вайронқунии ҳукуки инсон;
- амалисозии фаъолияти таълимӣ ва маърифатӣ;
- ҷамъбаст, таҳия ва пешбурди тавсияҳо ва оmodасозии маърузаҳои солона.

Принсипҳои фаъолияти ВХК

Ҳангоми амалисозии фаъолияти худ ВХК ба принципҳои бунёдии манъи таъбиз, таъмини беҳтарини манфиатҳои кӯдак, ҳуқуқ ба ҳаёт, зиндамонӣ ва рушди кӯдак ва ҳамчунин эҳтироми андешаҳои кӯдак таъя мекунад, ки дар КҲК дарч шудаанд.

ВХК дар фаъолияти худ *принсипҳои зеринро* ба роҳбарӣ мегирад:

Мустақил будан дар ҳифзи ҳуқуқҳо ва беҳтарин манфиатҳои кӯдак. ВХК мустақилона салоҳиятҳои худро оид ба ҳифз ва пешбурди ҳуқуқҳои кӯдак амалӣ мекунад; ҳангоми қабули қарорҳо вобаста ба кӯдакон диққати аввалиндарачаро ба таъмини беҳтарини манфиатҳои кӯдак, нигоҳдории саломатии ҷисмонӣ ва таъмини рушди равонӣ, ақлонӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии кӯдак равона месозад; дар назди мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ (ҷамоатҳо) ва шахсони мансабдор ҳисоботдиҳанда нест.

Дастрас будан барои кӯдакон. ВХК ба тақмили сифатҳои касбӣ дар хизматрасонӣ барои кӯдакон ва ҳалли масъалаҳои онҳо талош мекунад, ки дар расмиёт ва инфрасохтори ӯ инъикос меёбад. Мақони ҷойгиршавии мувофиқ ва беҳатар, тартиби қабули барои ташрифоварандагон мувофиқ, қормандони касбии барои қор бо кӯдакон таълимдодашуда, набудани маҳдудиятҳои забонӣ, наҷодӣ, миллӣ ва ташкили шароити қорӣ муносиб Вақолатдор оид ба ҳуқуқи кӯдақро ба ниҳоди давлатии барои ҳар як кӯдак дастрас тақдил медиҳад.

Шаффофият. ВХК шикоятҳоро баррасӣ мекунад, тавсияҳо медиҳад ва ҳар гуна фаъолияти диқарро бар асоси адолат, воқеъбинӣ ва бегарзӣ анҷом медиҳад. Ҳамаи шикоятҳои инфиродӣ ба таври маҳфӣ бо риояи принципи таъмини беҳтарини манфиати кӯдакон баррасӣ мешаванд.

ВХК ба қомеа дар қорай фаъолияти худ ва вазъи ҳуқуқи кӯдак тавассути нашри маърузаҳо ва ҳисоботҳо, мақолаҳо ва буклетҳои иттилоотӣ, қитобҳо ва баромадҳо дар ВАО, қонфронсҳо ва семинарҳо маълумот медиҳад.

Баробарӣ ва манъи таъбиз. ВХК ҳангоми амалисозии фаъолияти худ нисбат ба ҳамаи одамон бо эҳтиром ва

одилона рафтор мекунад, то ки ба ҳар гуна таъбиз бинобар сабаби аломати чинс, забон, синну сол, қобилиятҳои ҷисмонӣ ва равонӣ, мақоми иҷтимоӣ, миллат, қавм, ақидаҳои динӣ ва асосҳои дигар роҳ дода нашавад.

Чунин муносибат ҳамчунон ба ташкили муҳити солими қорӣ дар байни кормандони муассиса мусоидат менамояд ва он дар навбати худ ба ҷолибу қушода будан ва шаффофият мусоидат менамояд.

Сохтор ва ҳайати кормандон

Дар робита бо таъсиси вазифаи ВҲК тибқи Фармони Президенти ҚТ аз 15 сентябри соли 2016, №756 “Дар бораи ворид кардани тағйирот ба Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 июни соли 2009, №673” барои Дастгоҳи ВҲИ чор воҳиди қорӣ иловагӣ ҷудо карда шуда, тариқи озмун ба қор қабул карда шуданд.

Фаъолияти бевосита дар самти ҳифзи ҳуқуқҳои қӯдак аз қониби Шуъбаи ҳифзи давлатии ҳуқуқҳои қӯдаки Дастгоҳи ВҲИ амалӣ мешавад, ки дар сохтори Дастгоҳи ВҲИ моҳи июли соли 2012 таъсис дода шуда буд. Айни ҳол шумораи қорандони шуъба аз 4 нафар хизматчиёни давлатӣ иборат аст. Қорандони шуъба бо воситаҳои зарурии техникӣ таъмин шудаанд.

Дар сомонаи ВҲИ саҳифаи алоҳида оид ба ҳуқуқҳои қӯдак вучуд дорад. Ташкили сомонаи алоҳидаи ВҲК ба нақша гирифта шудааст.

ВҲК ва Шуъбаи ҳифзи давлатии ҳуқуқҳои қӯдак дар шаҳри Душанбе қарор доранд ва фаъолияти худро дар тамоми қаламрави ҚТ мустақиман амалӣ мекунанд. Намояндагҳои ВҲИ дар маркази вилоятҳои Хатлон, Суғд, ВМКБ ва Қабулгоҳҳои қамъиятӣ дар шаҳрҳои Исфара, Турсунзода, Қӯлоб, Роғун ва ноҳияҳои Қабодиён ва Рашт ба амалисозии салоҳиятҳои ВҲК дар маҳалҳои зикршуда мусоидат мекунанд.

ВҲК зимни амалисозии фаъолияти худ бо мақомоти давлатӣ ва институтҳои қомеаи шаҳрвандӣ ҳамқорӣ мекунад.

ВҲК фаъолияти худро дар қорҷӯби бучети ВҲИ амалӣ менамояд.

БОБИ II. ШАРҲИ ВАЗЪИ ҲУҚУҚИ КЎДАКОНИ МАЪЮБ БА ТАҲСИЛИ БОСИФАТ ДАР МУҲИТИ ФАРОГИР (ИНКЛЮЗИВӢ)

Таҳсил яке аз ҳуқуқҳои инсон ва ҳамзамон воситаи зарурӣ барои амалисозии дигар ҳуқуқҳои инсон мебошад. Ҳуқуқ ба таҳсил ҳуқуқи бунёдии инсон ба ҳисоб рафта, дар бештари санадҳои байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи инсон дарч шудааст. Аз ҷумла, моддаи 26 Эъломияи умумии ҳуқуқи башар муқаррар менамояд, ки ҳуқуқ ба таҳсилоти роӣғони ибтидоӣ ва умумӣ бояд ба рушди комили шахсияти инсон ва афзоиши эҳтиром ба ҳуқуқҳои инсон ва озодиҳои асосӣ равона карда шавад; таҳсилоти ибтидоӣ бояд ҳатмӣ, таҳсилоти техникӣ ва касбӣ дастрас ва таҳсилоти олий мувофиқи қобилияти ҳар кас ба ҳама бояд дастрас бошанд. Ҳуқуқ ба таҳсил дар ПБҲИИФ, КҲК ва КҲМ ба таври муфассалтар инъикос ёфтааст.

Ҷумҳурии Тоҷикистон аз лаҳзаи ба даст овардани истиқлолият аксарияти кулли санадҳои умумии байналмилалӣ СММ-ро оид ба ҳуқуқи инсон ба тасвиб расонидааст, ки КҲК² (1993) ва аз се ду протоколи факултативии он³ аз ҷумлаи санадҳои аввалин мебошанд. Протоколи аввали факултативӣ ба КҲК вобаста ба иштироки кӯдакон дар низоъҳои мусаллаҳона ва Протоколи дуҷуми факултативӣ ба КҲК вобаста ба хариду фурӯши кӯдакон, фоҳишагарии кӯдакон ва порнографияи кӯдакон⁴ (2002) мебошад. Тоҷикистон ҳамчунин узви ПБҲИИФ (1999) мебошад. Соли 2016 Тоҷикистон аз даври дуҷуми ШУД

² Ҷумҳурии Тоҷикистон Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак дар санаи 26 октябри соли 1993 ба тасвиб расонидааст, ки он дар санаи 25 нобри соли 1993 ҳукми қонунӣ пайдо намудааст.

³ Соли 2016 Тоҷикистон аз силсилаи дуҷуми Шарҳи умумии даврӣ гузаштааст, ки дар натиҷаи он кишвар тавсияхоро дар бораи ба тасвиб расонидани протоколи факултативӣ ба Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак дар мавриди тарғиботи баррасии паёмҳо қабул накарда буд.

⁴ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳар ду протоколи факултативиро ба Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак санаи 5 августи соли 2002 ба тасвиб расонидааст, ки онҳо санаи 5 сентябри соли 2002 ҳукми қонунӣ пайдо кардаанд.

гузашт, ки дар натиҷаи он кишвар тавсияҳоро ҷиҳати ба тасвиб расонидани КҲМ қабул кардааст⁵.

Шахсони дорои маъюбият ба таҳсил бидуни табъиз ва бар асоси баробарии имкониятҳо ҳуқуқ доранд. Дар ҳамаи чунин санадҳо, ба монанди КҲК (соли 1989), Эълומияи умумичаҳонӣ оид ба таҳсилот барои ҳама (соли 1990), Қоидаҳои стандартии таъмини имкониятҳои баробар барои маъюбон (соли 1993), Эълумияи Саломон ва чорҷӯбаи амал (соли 1994) меъёрҳои пешбинӣ шудаанд, ки аз огоҳии афзоишбанда дар бораи ҳуқуқи маъюбон ба таҳсил ва тақвияти дарки он шаҳодат медиҳанд.

Эътирофи фарогир будани таҳсил ҳамчун асос барои таъмини ҳуқуқ ба таҳсил дар солҳои охир густариш ёфта, дар КҲМ инъикос ёфтааст, ки дар он концепсияи таҳсилоти босифати фарогир зикр шудааст. Ҳадафи 4 дар соҳаи рушди босубот ҳамчунин тасдиқи арзишҳои таҳсили босифати ҳамаро фарогиранда ва одилона мебошад.

Соҳаи маориф дар сиёсати давлатии ҚТ ҳамчун самти афзалиятнок эътироф шудааст ва Ҳукумати кишвар барои таъмини дастрасӣ ба таҳсил барои ҳама тадбирҳо меандешад.

Қонунгузории ҚТ ҳуқуқҳои зеринро кафолат медиҳад:

- ҳуқуқ ба таҳсил новобаста аз миллат, наҷод, ҷинс, забон, дин, эътиқоди сиёсӣ, вазъияти иҷтимоӣ ва молумулкӣ;
- таҳсили ҳатмии умумии асосии ройгон дар муассисаҳои таълимии давлатӣ ва ҳамчунин дар доираи фармоишҳои давлатӣ дар асоси озмун ройгон гирифтани таҳсилот дар зинаҳои минбаъдаи таҳсилот;
- ҳуқуқ ба интихоби муассисаи таълимӣ ва шакли таҳсил;
- таъмин ва хароҷоти таҳсил ва тарбияи кӯдакони ятим ва кӯдакони бепарастор, кӯдакони маъюб ва дигар шахсон дар муассисаҳои таълимии давлатӣ аз ҳисоби маблағҳои бучетӣ;

⁵ Ниг. ба Мулоҳизаҳо дар бораи ҳулосаҳо ва/ё тавсияҳо, уҳдадорҳои ихтиёрӣ ва посухҳо, ки аз тарафи кишвар пешниҳод шудаанд – объекти шарҳ. Тоҷикистон. А/НRC/33/11/Add.1. 7 сентябри соли 2016.

- таҳсили ройгон дар хона ё дар муассисаҳои тиббӣ барои шаҳрвандоне, ки бо сабаби беморӣ муддати тӯлонӣ наметавонанд ба муассисаҳои таълимии таҳсилоти умумӣ равад.

Моддаи 45 Қонуни ҚТ “Дар бораи ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдак” муайян мекунад: “Кӯдаки маъюб ба ҳаёти мукамал дар шароите, ки шаъну эътибори ӯро таъмин намуда, барои фаълоне шомил шудан ба ҳаёти ҷамъиятӣ ба ӯ мусоидат мекунад, бо кӯдакони солим ҳуқуқи баробар дорад... Бо мақсади ба кӯдаки маъюб таъмин намудани ҳаёти мукамал ва мувофиқ ба шароите, ки мустақилияти пурра ва ҳамгироии иҷтимоиро таъмин мекунад, ӯ вобаста ба қобилияти ҷисмонӣ ва зеҳнии худ ҳуқуқ дорад аз нигоҳубин, таҳсил ва тайёрии махсус бархурдор бошад... **Таъбири кӯдак бинобар маъюб буданаш манъ аст**”.

Соли 2011 бо мақсади таъмини дастрасии кӯдакони маъюб ба таҳсил “Консепсияи миллии таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) барои кӯдакони имконияташон маҳдуд дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2015” тасдиқ шудааст. Ба Қонуни ҚТ “Дар бораи маориф” моддаҳои нав ворид карда шуда, бо қарори Коллегии ВМИ “Низомнома оид ба тартиби таҳсилоти фарогир барои кӯдакони имконияташон маҳдуд” қабул шудааст.

Ҳамин тавр, Қонуни ҚТ “Дар бораи маориф” ҳуқуқи кӯдакони маъюбро муайян мекунад, ки бо ризоияти падару модар метавонанд яқҷоя бо кӯдакони солим дар муассисаҳои таълимӣ таҳсил намоянд ё барои онҳо машғулиятҳои инфиродӣ ташкил карда мешаванд (моддаи 22).

Стратегияи миллии рушди маориф (2016-2020) ворид намудани низоми таҳсилоти фарогиро (инклюзивиро) ба низоми маорифи ҷумҳурӣ бо роҳҳои зерин муайян менамояд:

- таҳия ва татбиқи барномаҳои мақсаднок оид ба **таъмини дастрасии таҳсилот ба кӯдакони маъюб, аз ҷумла дар мактабҳои таҳсилоти умумии маҳалли**

истиқомат дар сатҳи вилоятҳо, шаҳрҳои калон ва ноҳияҳо;

- **мониторинги татбиқи Низомнома оид ба амалисозии таҷрибаи таҳсилоти фарогир дар мактабҳо;**
- **таъсис додани Шӯрои ҳамоҳангсоз оид ба татбиқи барномаҳои таълимии дорони сатҳҳо ва самтҳои мухталиф нисбат ба кӯдакони дорони талаботҳои махсус ба таҳсил.**

Ҳамчунин, дар Стратегияи миллии рушди маорифи ҚТ то соли 2020 дар бораи “гузариши тадриҷии кӯдакони имконияташон маҳдуд ба сохтори таҳсилоти умумӣ ва анҷоми тадбирҳои дахлдор барои рушди таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) дар ҷумҳурӣ” зикр шудааст. Айни ҳол “Кодекс дар бораи маориф” мавриди таҳия қарор дорад, ки дар он як боб дар бораи рушди таҳсилоти фарогир дар кишвар пешбинӣ шудааст⁶.

Дар Стратегияи миллии рушди ҚТ барои давраи то соли 2030 тадбирҳо оид ба рушди низоми маориф, аз ҷумла таъмини баробарӣ ва дастрасии таҳсилот пешбинӣ шудаанд. Стратегия рушди низоми дастгирии таҳсилоти фарогир, аз ҷумла дар самти бунёди инфрасохтори бидуни монеа, ташкили маводи дахлдори таълимӣ ва низоми омодаسازی кадрҳоро ҳамчун самти асосии амалҳо дар ин соҳа муайян мекунад.

Бо мақсади ҷалби кӯдакон аз оилаҳои камбизоат ба мактаб қарори ХҚТ аз 2 майи соли 2007 “Дар бораи пардохти кӯмакпулӣ ба оилаҳои камбизоат, ки кӯдаконашон дар мактабҳои миёна таҳсил менамоянд” тасдиқ ва мавриди амал қарор дорад. Тибқи санади ҳуқуқии мазкур хангоми таъйини кӯмакпулӣ оилаҳои ноপুরра ва ҳамчунин оилаҳои дорони кӯдакони маъюб афзалият доранд.

Тибқи маълумоти пешниҳоднамудаи ХҚТ ба Кумитаи СММ оид ба ҳуқуқи кӯдак “Дар соли 2017 дар муассисаҳои таҳсилоти умумии кишвар 6139 кӯдаки (аз ҷумла 2502

⁶ Ниг. ба банди 25 Ҷавобҳои хатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба рӯйхати саволҳо ба гузариши давравии сеюм-панҷум оид ба рафти иҷрои Конвенсия дар бораи кукуқҳои кӯдак. CRC/C/TJK/Q/3-5/Add.1

духтар) маъюб чалб шудаанд. Дар муассисаҳои таҳсилоти махсуси навъи интернат 2219 кӯдак чалб шуда, 1040 нафар (аз онҳо 435 духтарон) кӯдакони маъюб дар хона таҳсил мекунанд. Дар 13 муассисаи махсуси ҷумҳурӣ барои *“нобиноён, ношунавоён, дорои шунавоии суст, нуқсонҳои таъҷило ҳаракат, ноқисулақл, аз оилаҳои носолим, кӯдакони ятим”* 3463 кӯдак (аз онҳо 847 духтар) ба таҳсил фаро гирифта шуда, мавриди тавонбахшӣ қарор доранд⁷.

Дар кишвар марказҳои тавонбахшӣ барои кӯдакони маъюб амал мекунанд, ки дар онҳо ба кӯдакони дорои шаклҳои мухталифи маъюбӣ ва ба волидайнӣ онҳо хизматрасониҳои гуногуни иҷтимоӣ пешниҳод карда мешаванд. Механизми харидории хизматрасониҳо аз ташкилотҳои ғайридавлатӣ оид ба пешниҳоди хизматрасониҳои иҷтимоӣ дар заминаи марказҳои рӯзона барои кӯдакони маъюб ҳамчун алтернативаи муассисаҳои статсионарӣ амалӣ шуда истодааст. Ҳамин тавр, 24 маркази рӯзона аз нимсолаи аввали соли 2017 аз ҷониби давлат маблағгузорӣ мешаванд, ки дар онҳо 1347 кӯдаки маъюб мавриди хизматрасонӣ қарор доранд⁸.

Дар соли 2014 Меъёрҳо ва қоидаҳои шахрсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон (№ 31-01-2012) “Дастрасии биноҳо ва иншоот барои гурӯҳҳои камҳаракати аҳоли”⁹ қабул шудаанд, ки дар онҳо беҳтар намудани дастрасии ҷисмонӣ барои кӯдакони маъюб дар биноҳои истифодаи умум, аз ҷумла ҷойҳои истироҳат ва мактаб пешбинӣ шудааст. Хадамоти давлатии назорат дар соҳаи маорифи назди Вазорати маориф ва илм риояи стандартҳои нигоҳубини пешниҳодшаванда ва ҳуқуқҳои кӯдаконро дар ҷунин муассисаҳо назорат мекунад.

⁷Ниг. ба банди 6 Ҷавобҳои хаттии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба рӯйхати саволҳо ба гузориши давравии сеюм-панҷум оид ба рафти иҷрои Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак. CRC/C/TJK/Q/3-5/Add.1

⁸Тибқи маълумоти пешниҳоднамудаи Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон

⁹ Ниг. ба банди 245 Гузориши давравии сеюм-панҷуми Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба рафти иҷрои Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои кӯдак. CRC/C/TJK/3-5. 28 сентябр 2016

Бар асоси Амри Президенти ҶТ аз 7 июни соли 2017 Нақшаи миллии амалҳо чиҳати иҷрои тавсияҳои давлатҳои аъзои Шӯрои СММ оид ба ҳуқуқи инсон тибқи расмиёти ШУД (давраи дуум) барои солҳои 2017-2020 тасдиқ шудааст, ки он ба имзо расонидани КҲМ-ро дар соли 2017 пешбинӣ менамояд. Нақшаи миллии ҳамчунин андешидани як қатор тадбирҳоро чиҳати тақмили қонунгузори оид ба масъалаҳои таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) ва омодагии касбии омӯзгоронро пешбинӣ менамояд¹⁰.

Ҳамзамон, баъзе аз мушкилоти вобаста ба амалисозии ҳуқуқи кӯдакони маъюб ба таҳсил вучуд доранд.

Мафҳуми “маъюбӣ” ба стандартҳои байналмилалӣ ҷавобгӯ нест ва қонунгузори кишвар ҳоло ҳам аз модели тиббии маъюбӣ истифода мекунад.

Ба масъалаҳои дастрасии кӯдакони маъюб ба таҳсилоти босифат муносибати мунтазам вучуд надорад. Давлат захираҳои кофиро барои рушди таҳсилоти фарогир ҷудо намекунад. Ҳамоҳангии нокифояи байни идораҳо оид ба масъалаҳои таҳсили кӯдакони маъюб мушоҳида мешавад. Нокифоя будани маълумоти ҷузъӣ ва таҳқиқоти зарурӣ барои таъмини ҳисоботдиҳӣ ва таҳияи барномаҳо чиҳати таҳияи стратегияҳо ва ҷорабиниҳои муассир барои пешбурди таҳсилоти фарогир ва босифат монета эҷод мекунад¹¹.

Қонун “Дар бораи маориф” имконияти таҳсили кӯдакони маъюбро дар мактабҳои таҳсилоти умумӣ пешбинӣ менамояд, аммо нишон дода нашудааст, ки мактаб бояд барои фарогирии чунин кӯдакон ҷӣ қорҳоро анҷом диҳад.

Огоҳии нокифоя дар бораи афзалиятҳои таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) боиси эҷоди тарс ва тасаввуроти қолабии намояндагони мақомоти давлатӣ ва аҳоли мешавад, ки фарогир (инклюзивӣ) будани таҳсилот ба паст шудани сифати таълим оварда мерасонад ё ба шахсони дигар таъсири манфӣ мерасонад. Сатҳи баланди тамғазании

¹⁰ Ниг. ба банди 27 Нақша, сах. 11

¹¹ Тибқи маълумоти бадастомада дар рафти машваратҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак бо намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ, 19 майи соли 2017

падару модарон, омӯзгорон ва ҳамсолон нисбат ба кӯдакони маъюб мушоҳида карда мешавад.

Ҳоло ҳам институтсионализатсияи шахсони маъюб вучуд дорад. Инфрасохтори муассисаҳои таълимӣ барои кӯдакони маъюб мувофиқ нест (пандушӯ ва вучуд надоранд, андозаи дарҳо мувофиқ нест). Синфҳои захиравӣ боз шудаанд, аммо шумораи онҳо кофӣ нест. Нарасидани мутахассисони омӯзонидашуда барои кор дар синфҳои мазкур низ як мушкилӣ мебошад. Барномаҳои оид ба омодагии касбии омӯзгорон вучуд надоранд¹².

Ҳангоми баррасии равандҳои иҷроӣ уҳдадорҳои Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон мақомоти СММ низ ба масъалаҳои мазкур тавачҷуҳ зоҳир намудаанд. Кумитаҳои СММ дар самти ҳуқуқи инсон ба Тоҷикистон тавсияҳои зеринро медиҳанд:

- рушд додани таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) барои кӯдакони маъюб, аз ҷумла ҷудо намудани захираҳои ҷиҳати таъмини воситаҳои дахлдор ва таҳсилоти иловагии касбӣ барои омӯзгорон;
- андешидани чораҳои барои паст кардани сатҳи институтсионализатсияи кӯдакони маъюб ва расонидани кӯмак ба оилаҳои дорои кӯдакони маъюб бо роҳи пешниҳод намудани нигоҳубини муносиб ба онҳо, аз ҷумла тавассути тақмили маҳорати волидайнӣ онҳо ва таъмини онҳо бо маблағҳои молиявии кофӣ ва кӯмаки зарурӣ бо мақсади паст кардани сатҳи институтсионализатсияи кӯдакони маъюб;
- фаъол намудани кӯшишҳои ҷиҳати гузаронидани корҳои иттилоотӣ тарғиботӣ оид ба ниёзҳои кӯдакони маъюб ва пешбурди ҳамгироии онҳо ба низоми маориф ва ҳаёти ҷомеа;

¹² Ҳамон ҷо.

- беҳтар гардонидани дастрасии ҷисмонии кӯдакони маъюб ба биноҳои барои истифодаи умум пешбинишуда, аз ҷумла ҷойҳои истироҳат ва мактаб;
- беҳтар гардонидани шароити нигоҳдорӣ дар интернатҳо барои кӯдакони маъюб ва муайян намудани механизмҳои назорати мустақил аз болои риояи стандартҳои нигоҳубин ва ҳуқуқҳои кӯдакон дар муассисаҳои мазкур ва ҳамчунин ташкили низоми омодагии касбӣ барои мутахассисон дар соҳаи таҳсилоти махсус;
- омӯзиши имконияти ба тасвиб расонидани КҲМ ва Протоколи факултативӣ ба он.

БОБИ Ш. ИНТИХОБИ АФЗАЛИЯТҲОИ СТРАТЕГӢ

ВҲК дорои салоҳияти васеъ бо вазифаҳои асосӣ мебошад, ки ҳамаи масъалаҳои марбут ба мониторинг ва пешбурди ҳуқуқи кӯдакро фаро мегиранд.

ВҲК ба назорати амалисозии тавсияҳои сохторҳои СММ оид ба пешбурд, ташвиқ ва ҳифзи ҳуқуқи кӯдак таваҷҷуҳи махсус зоҳир менамояд.

ВҲК назареро дастгирӣ менамояд, ки низоми маориф бояд ба талаботҳои инфиродии кӯдак равона карда шуда бошад ва ҳар кӯдак бояд ба таҳсилоти босифат бидуни ҳар гуна таъбиз дастрасӣ дошта бошад.

Барои расидан ба ҳадафи дастрасии ҳамаи хонандагон ба таҳсилоти босифат, аз ҷумла хонандагони маъҷубиятдошта таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) аҳамияти зиёд дорад. Танҳо таҳсилоти фарогир метавонад ҳам таҳсилоти босифат ва ҳам сотсиализатсияи шахсони маъҷубро таъмин намояд ва ҳангоми амалисозии ҳуқуқ ба таҳсил умумӣ будан ва манъи таъбизро кафолат диҳад¹³.

Бо дарназардошти он ки *таҳсилоти фарогир* ба таҳсилот барои *ҳамаи кӯдакони гурӯҳҳои мухталифи ҷомеа* дахл дорад, ВҲК ҳуқуқи кӯдакони маъҷубро ба таҳсили **босифат дар муҳити фарогир (инклюзивӣ)** ҳамчун самти афзалиятноки фаъолияти худ барои солҳои 2018-2020 муайян менамояд.

Интихоби мавзӯи мазкур ба он алоқаманд аст, ки кӯдакони маъҷуб яке аз гурӯҳҳои бештар осебпазир дар низоми маориф мебошанд.

Таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) яке аз ҳуқуқҳои асосии ҳамаи хонандагон мебошад, ки дар он некӯаҳволии ҳамаи хонандагон қадр карда шуда, шаъну эътибори ба онҳо хос ва мустақилияти онҳо эҳтиром ва ниёзҳои хонандагони ҷудоғона ва тавоноии онҳо ҷиҳати ба таври муассир дохил шудан ба ҳаёти ҷомеа ва дар он саҳми худро гузоштан эътироф карда мешаванд. Таҳсилоти фарогир воситаи амалисозии ҳуқуқҳои дигари инсон мебошад. Он воситаи

¹³ Ниг. ба A/HRC/25/29 and Corr.1, бандҳои 3 ва 68.

асосиест, ки бо кӯмаки он шахсони маъюб камбизоатиرو аз байн мебаранд, имконияти иштироки баробарро дар ҳаёти ҷомеаҳои худ ба даст меоранд ва ҳимояро бар зидди истисмор дарёфт мекунанд¹⁴.

Айни ҳол, амалисозии таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) масъалаи муҳим мебошад. Як қатор ташаббусҳои бомуваффақияти мақомоти давлатӣ вучуд доранд, ки ба пешбурди ҳуқуқи кӯдакони маъюб равона карда шудаанд, аммо онҳо парокандаанд ва лозим аст, ки кӯшишҳои мазкур ҳамоянг карда шуда, бо дарназардошти ҳуқуқи инсон мавриди баррасӣ қарор гиранд. Ин масъалаи душвор низ мебошад, ки ба сиёсат дар соҳаи тандурустӣ ва таъмини иҷтимоӣ, фаъолияти низоми маориф, таъъин ва дигар масъалаҳо дахл дорад. Ҳангоми амалисозии фаъолият дар самти мазкур ба назар гирифтани уҳдадорҳои байналмилалӣ давлат оид ба КҲК, дигар санадҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон ва ҳамчунин тавсияҳои сохторҳои СММ ба Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи кӯдак зарур мебошад.

¹⁴ Кумита оид ба ҳуқуқҳои инқисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, мулоҳизаи тартибии умумӣ №13 (1999) оид ба ҳуқуқ ба таҳсил.

БОБИ IV. ҲАДАҲО ВА ВАЗИҲАҲОИ СТРАТЕГИ

4.1. ҲАДАҲО ВА ВАЗИҲАҲОИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ КҮДАК БАРОИ СОЛҲОИ 2018-2020

Ҳадафи асосии фаъолияти ВҲК барои солҳои 2018-2020 – мусоидат ба пешниҳоди ҳамаҷонибаи хизматрасониҳо ва ҳамкорӣ байни мақомоти давлатӣ мебошад, то ки кӯдакони маъҷуб ҳуқуқи худро ба таҳсили босифат бидуни ҳар гуна таъғиз дар муҳити фарогир (инклюзивӣ) амалӣ намојанд.

Ҳангоми амалисозии ин ҳадаф ВҲК ба принципҳои асосии КҲК, ПБҲИИФ, Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъҷубон ва ҳамчунин меъёрҳои қонунгузори милли оид ба ҳуқуқ ба таҳсил ва ҳуқуқҳои шахси маъҷуб таъја менамојд.

Ҳангоми амалисозии Стратегия ВҲК ба масъалаҳои риояи ҳуқуқи духтарони маъҷуб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир таваҷҷуҳи махсус зоҳир менамојд.

Амалисозии ҳадафи мазкур аз ҷониби ВҲК таваассути истифода аз вазиғаҳои асосӣ анҷом дода мешавад, ки дар Қонуни ҚТ “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” пешбинӣ шудаанд, аз ҷумла таҳлил ва пешбурди қонунгузорӣ ва сиёсат, мониторинг ва омода намудани маърузаҳои солана, қабул ва баррасии шикоятҳо ва ҳамчунин баргузор намудани чорабиниҳои иттилоотию тарғиботӣ.

Ҳадафи амалиётҳои 1. Мусоидат ба татбиқи стандартҳои байналмилалӣ ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир (инклюзивӣ) дар қонунгузори миллии ҚТ.

Вазиғаҳо:

- 1.1. Таҳлили қонунгузори ҚТ, аз ҷумла лоиҳаи Кодекс дар бораи маориф вобаста ба мутобиқат ба стандартҳои байналмилалӣ.
- 1.2. Таҳлили амалисозии “Консепсияи миллии таҳсилоти фарогир (инклюзивӣ) барои кӯдакони имконияташон маҳдуд барои солҳои 2011-2015”.

1.3. Пешбурди татбиқи тавсияҳои ВҲК дар қонунгузори миллии ҚТ.

Ҳадафи амалиёти 2. Пешбурди ба тасвиб расонидани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъҷубон

Вазифа:

2.1. Мусоидат чихати батасвибрасони КҲМ.

Ҳадафи амалиёти 3. Пешбурди тақмили механизмҳои ҳисоботдиҳӣ, муносибати ҳамохангшуда ва ҳамҷониба ба амалисозии ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсилот дар муҳити фарогир

Вазифаҳо:

3.1. Таҳлили сиёсати мавҷуда, механизмҳои ҳисоботдиҳӣ ва муносибати байнидоравӣ ба таҳсили кӯдакони маъҷуб дар муҳити фарогир.

3.2. Пешбурди тавсияҳои ВҲК барои андешидани тадбирҳои мушаххаси сиёсат ва таҳияи механизмҳои ҳисоботдиҳӣ, муносибати ҳамохангшуда ва ҳамҷониба ба амалисозии ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсил дар муҳити фарогир.

Ҳадафи амалиёти 4. Мониторинги риояи ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб дар низоми маориф ва ҳамҷунин тавсияҳои сохторҳои СММ оид ба масъалаҳои ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир

Вазифаҳо:

4.1. Мониторинги риояи ҳуқуқи кӯдак дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ва муассисаҳои махсус.

4.2. Қабул, баррасӣ ва гузаронидани санҷиши мурочиатҳои шаҳрвандон оид ба масъалаҳои дастрасӣ ба таҳсили кӯдакони маъҷуб, аз ҷумла ҳолатҳои таъғиз.

4.3. Мониторинги амалисозии тавсияҳои сохторҳои СММ оид ба масъалаҳои ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир.

Ҳадафи амалиёти 5. Баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ оид ба ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсил дар муҳити фарогир

Вазифаҳо

- 5.1. Таҳияи маводҳои иттилоотӣ дар бораи фаъолияти ВҲК ва оид ба ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсил дар муҳити фарогир
- 5.2. Баргузор намудани чорабиниҳои иттилоотӣ бо намояндагони мақомоти ҳокимияти давлатӣ
- 5.3. Баргузор намудани чорабиниҳои иттилоотӣ дар воситаҳои ахбори омма
- 5.4. Баргузор намудани машваратҳои мунтазам бо намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ
- 5.5. Баргузор намудани чорабиниҳои иттилоотӣ бо кӯдакон, падару модарон.

4.2. НАТИҶАҲОИ ПЕШБИНИГАРДИДА

Натиҷаи 1. Қонунгузориҳои миллии ҳуқуқи кӯдакони маъҷубро ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир (инклюзивӣ) дар бар мегирад.

Натиҷаи 2. Тадбирҳои мушаххаси сиёсат қабул карда шуда, механизмҳои ҳисоботдиҳӣ, муносибати ҳамоҳангшуда ва ҳамҷониба барои амалисозии ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсил дар муҳити фарогир таҳия шудаанд.

Натиҷаи 3. Ҳуқуқҳои кӯдакони маъҷуб дар низоми маориф риоя мешаванд.

Натиҷаи 4. Намояндагони мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, волидайнӣ кӯдакони маъҷуб ва кӯдакон ҳуқуқҳои кӯдакони маъҷубро дар равандҳои таълимӣ, ки ба ҳуқуқи инсон асос ёфтаанд, медонанд ва риоя мекунанд.

4.3. АМАЛИСОЗИИ СТРАТЕГИЯ

Стратегия дар ҳамкориҳои зич бо дигар шӯбаҳои Дастгоҳи ВҲИ, намояндагони ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии ВҲИ дар маҳалҳо ва ҳамҷунин мақомоти давлатӣ ва намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ амалӣ карда мешавад.

*Комиссияи миллии оид ба ҳуқуқи кӯдаки назди ҲҚТ*¹⁵ мақоми доимамалкунандаи байниидоравӣ мебошад ва

¹⁵ Низомнома дар бораи Комиссияҳо оид ба ҳуқуқи кӯдак бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 25 январи соли 2017, № 29 тасдиқ шудааст

фаъолияти мақомоти манфиатдорро оид ба иҷрои қонунгузорӣ ва сиёсат дар соҳаи пешбурд ва ҳифзи ҳуқуқ ва манфиатҳои кӯдак ҳамоханг месозад. ВҲК ҳуқуқ дорад дар чаласаҳои Комиссия бо ҳуқуқи машваратии овоз иштирок намояд. Салоҳияти мазкур ба ВҲК имконият медиҳад, ки тавсияҳои худро чиҳати тақмили қонунгузорӣ ва сиёсат оид ба ҳуқуқи кӯдак дар маҷмӯъ ва ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир пешниҳод намояд.

ВМИ¹⁶ мақоми асосии ваколатдор оид ба ҳуқуқҳои кӯдак ва ҳамчунин мақоми масъули давлатӣ барои амалисозии қонунгузорӣ оид ба таҳсилот мебошад. ВҲК амалисозии сиёсатро аз ҷониби вазорат дар соҳаи таҳсилоти фарогир ва ҳамчунин муассисаҳои таҳсилоти умумӣ ва махсусро мониторинг мекунад; тавсияҳои асосиро барои иҷрои сиёсат оид ба риояи ҳуқуқи кӯдак, аз ҷумла ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир таҳия ва пешниҳод менамояд.

ВТҲИА мақоми масъули давлатӣ барои амалисозии санадҳои стратегӣ оид ба ҳуқуқи шахсони маъҷуб, аз ҷумла “Барномаи миллии тавонбахшии маъҷубон барои солҳои 2017-2020” мебошад. ВҲК мониторинги қонунгузорӣ ва сиёсатро нисбат ба ҳуқуқи кӯдакони маъҷуб, аз ҷумла мониторинги риояи ҳуқуқи кӯдакони маъҷубро дар муассисаҳои махсуси низоми тандурустӣ ва таъминоти иҷтимоӣ анҷом медиҳад.

Дигар вазоратҳо ва идораҳо. ВҲК ҳамчунин мониторинги қонунгузорӣ ва сиёсати ба таъмини ҳуқуқи кӯдакон маъҷуб дахлдорро анҷом медиҳад. Он сиёсати аз ҷониби Кумитаи меъморӣ ва сохтмони ҚТ, Кумитаи ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати ҚТ ва дигар мақомоти давлатӣ анҷомдодашавандаро дар бар мегирад.

¹⁶ Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 августи соли 2016, №348 «Дар бораи муайян намудани мақоми ваколатдори давлатӣ оид ба ҳифзи ҳуқуқи кӯдак»

Кӯдакон ва волидайн. ВҲК мониторинги риояи ҳукуки кӯдакони маъюбро ба таҳсили босифат дар муҳити фарогир (инклюзивӣ) ва фаъолияти тарғиботиро оид ба ҳукуки кӯдак амалӣ менамояд. Кӯдакон ва волидайн онҳо метавонанд оид ба вайрон шудани ҳукуки кӯдак шикоят намоянд ва дар соҳаи пешбурд ва ҳимояи ҳукуки кӯдак маслиҳатҳо гиранд. ВҲК аз платформаҳои вучуддошта барои баррасии масъалаҳои нисбатан муҳими ҳукуки кӯдак бо кӯдакон ва ҷавонон истифода хоҳад кард.

Соҳторҳои ҷомеаи шаҳравандӣ дар дастгирии рушди таҳсилоти фарогир дар сатҳи ҷомеаи маҳаллӣ ва мусоидат ба ташкили муҳити эҳтиром ва эътирофи кӯдакони маъюб нақши муҳим мебозанд. Бо дарназардошти захираҳои маҳдуд ВҲК бо ҷомеаи шаҳравандӣ робитаи зич хоҳад дошт ва дар ҳамкорӣ бо онҳо, аз ҷумла ҳангоми гузаронидани мониторингҳо ва баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ таъя мекунад.

Барои ҳамоҳангсозии фаъолият бо мақомоти давлатӣ, намояндагони ҷомеаи шаҳравандӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ машваратҳои васеъ бо намояндагони мақомоти манфиатдори давлатӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва созмонҳои байналмилалӣ, ки дар самти дастрасии кӯдакони маъюб ба таҳсилот фаъолият мекунанд, баргузор хоҳанд шуд. Имконияти таъсис додани Шӯрои машваратии коршиносон дар назди ВҲК чихати баргузор намудани нишастҳои мунтазам барои баррасии пешрафт дар амалисозии ҳадафҳо ва вазифаҳои Стратегия, баррасии имконияти анҷоми ташаббусҳои муштарак мавриди баррасӣ қарор дода мешавад.

ВҲК аҳамияти иштироки кӯдакон ва ҷавонро дар равандҳои қабули қарорҳо эътироф намуда, имконияти ташкили механизми машваратҳои мустақимро бо кӯдакон ва ҷавонон мавриди омӯзиш қарор медиҳад.

4.4 МОНИТОРИНГ ВА БАҲОДИҲӢ

Мониторинг ва баҳодихии самаранокии амалисозии Стратегия аз ҷониби ВҲК ва Шӯъбаи хифзи давлатии

хукукҳои кӯдак дар тамоми давраи амалисозии он анҷом дода мешавад.

Мониторинг ва баҳодихии самаранокии амалисозии Стратегия ҳар сол бо оморасозии баъдии ҳисобот оид ба натиҷаҳои мониторинг анҷом дода мешавад. Иттилоот оид ба натиҷаҳои мониторинг ба ҳисоботи солонаи ВХК дохил карда мешавад.

Мониторинг ва баҳодихӣ чамъоварӣ ва таҳлили маълумоти аввалия ва дуҷумдараҷаи ҳам миқдорӣ ва ҳам сифатиро бар асоси нишондиҳандаҳои дар нақшаи корӣ нишондодашуда дар бар мегирад. Бо намояндагони мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ташкилотҳои байналмилалӣ дар амалисозии Стратегия ҷалбшуда машваратҳо анҷом дода мешаванд. Чунин тартиби кор имконият медиҳад, ки натиҷаҳо қайд ва таҳлил карда шуда, қарорҳои саривақтӣ оид ба ҷолишҳои эҳтимолӣ ё мушкилиҳои ногаҳонӣ қабул карда шаванд.

Баҳодихӣҳои солона бо мақсади баҳодихии натиҷаҳо, таҳлили пешрафт аз рӯи ҳадафҳо ва вазифаҳои гузошташуда, муайян намудани душвориҳо, таҳияи тадбирҳои муассир барои ҳалли душвориҳои ошкоршуда ва таъмини амалисозии бомуваффақияти Стратегия анҷом дода мешаванд.

Бо анҷомёбии муҳлати амалисозии Стратегия мониторинги ҳамҷонибаи самаранокии амалисозии он гузаронида мешавад. Барои ҳадафҳои мазкур коршиносон ҷиҳати таъмини мониторинги мустақил ва беғараз ҷалб карда мешаванд. Натиҷаҳои мониторинг ҳангоми таҳияи стратегияи нави ВХК барои солҳои баъдӣ ба назар гирифта мешаванд.

4.5 НАҚШАИ АМАЛИСОЗИИ СТРАТЕГИЯ БАРОИ СОЛҲОИ 2018-2020

(замима ба Стратегия)

Нақшаи амалисозии Стратегия тавсифи муфассали ҷорабиниҳо дар қорҷӯби ҳадафҳо ва вазифаҳои пешбинишуда, муҳлатҳои амалисозӣ ва захираҳо мебошад, ки барои амалисозии ҷорабиниҳои пешбинишуда лозиманд. Нақшаи қорӣ барои соли 2018 муфассал ва барои солҳои

2019-2020 бештар умумӣ мебошад. Чунин коркард имконият медиҳад, ки раванди амалисозии Стратегия баҳодихӣ карда шуда, тағйирот ва иловаҳои дахлдор ба нақшаи корӣ сари вақт ворид карда шаванд. Боби “захираҳо” нишон медиҳад, ки гузаронидани кадом чорабиниҳо аз ҳисоби захираҳои Дастгоҳи ВҲИ имконпазиранд ва барои кадом чорабиниҳо ҷалби маблағҳои иловагӣ лозим мебошанд.

**НАҚШАИ АМАЛИСОЗИИ СТРАТЕГИЯИ ФАЪОЛИЯТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА
ХУҚУҚИ КУДАК БАРОИ СОЛҲОИ 2018- 2020**

Вазифаҳо	Чорабиниҳо	Нишондиҳандаҳо	Мухлат		Сарнаммаҳои маблағгузорӣ	
			2018	2019- 2020	Бучаи давлатӣ	Маблағҳои ҷалбулда
Ҳадафи амалиёти 1. Мусоидат ба татбики стандартҳои байналмилалӣи ҳуқуқи кӯдакони маъёбиятдошта ба таҳлили босифат дар муҳити фарогир (инклузивӣ) дар конунгузории миллии ҚТ.						
1.1. Таҳлили конунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла лоихаи Кодекс дар бораи маорифи вобаста ба мутабоқати он ба стандартҳои байналмилалӣ.	- Таҳияи методологияи таҳлили конунгузорӣ - Таҳлили конунгузорӣ вобаста ба мутабоқати он ба стандартҳои байналмилалӣ -- Анҷом додани шарҳи таҷрибаҳои бехтарини дигар кишварҳо чихати ба конунгузории миллии дохил намулдани меъёрҳо вобаста ба таҳсилоти фарогирӣ кӯдакони маъёб, ки ба ҳуқуқи кӯдак асос ёфтааст	Методологияи таҳия ва қабул шудааст. Таҳияи ҳуҷҷати таҳлили конунгузорӣ ба анҷом расидааст. Ҳуҷҷат оид ба таҷрибаҳои бехтарин таҳия шудааст.	феврал-март 2018 апрел-июн 2018 июл-август 2018	Бучаи давлатӣ Бучаи давлатӣ Бучаи давлатӣ	Ҷалби маблағҳо барои пардохти ҳаққи коршиноси беруна, ки методологияро омода кардааст Бучаи давлатӣ Бучаи давлатӣ	Маблағҳои ҷалбулда
	- Таҳияи таъриҳҳои мушаххас оид ба тақмили конунгузорӣ	- Таъриҳҳои мушаххас оид ба тақмили конунгузорӣ таҳия шудаанд	сентябр-октябр 2018			русӣ ва англисӣ ва ингишор

Тохилгоо амалсизин “Консепсия миллин тахили фарогир (инклюдив) барон кудакони имконияташон махлуд барон солхон 2011-2015”.	- Тахили амалсизин Консепсия ва тахия тавсияхон мушаххас аз руи натицахон тахилд; - Баргузорин мизи мудаавар оид ба мухокимай натицахон тахилд; - Мониторинги амалсизин тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кудак	Хуччат оид ба тахили Консепсия бо тавсияхон мушаххас тахия шудааст Хуччат оид ба тахили Консепсия дар мизи мудаавар мухокима шудааст	апрел-июн 2018	Бучай давлати	
1.3. Пешбурди татбики тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кудак дар конунгузории миллин Чумхурии Тоҷикистон дар бораи хукук ба тахсилот.	- Баргузорин мизи мудаавар оид ба мухокимай тавсияхон бо иштироки мақомоти давлати, чомеи шахрванди - Баргузорин вохурико ва пешбурди тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кудак дар Комиссия оид ба хукуки кудак, Комиссия оид ба иҷрон Ухладорихон байнамингаллӣ дар соҳаи хукуки инсон, Парлумони ҶТ	- Мақомоти давлати ва гуруҳхон корин дахлдор талбирхон мушаххаси сиёсро мутобиқи тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кудак меандешанд	2019- 2020	Бучай давлати	
1.3. Пешбурди татбики тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кудак дар конунгузории миллин Чумхурии Тоҷикистон дар бораи хукук ба тахсилот.	- Баргузорин мизи мудаавар оид ба мухокимай тавсияхон бо иштироки мақомоти давлати, чомеи шахрванди - Баргузорин вохурико ва пешбурди тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кудак дар Комиссия оид ба хукуки кудак, Комиссия оид ба иҷрон Ухладорихон байнамингаллӣ дар соҳаи хукуки инсон, Парлумони ҶТ	Мизи мудаавар баргузор гардид	ноябр-декабр 2018	Бучай давлати	Маблагхон чалбшуда
	- Баргузорин мизи мудаавар оид ба мухокимай тавсияхон бо иштироки мақомоти давлати, чомеи шахрванди - Баргузорин вохурико ва пешбурди тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кудак дар Комиссия оид ба хукуки кудак, Комиссия оид ба иҷрон Ухладорихон байнамингаллӣ дар соҳаи хукуки инсон, Парлумони ҶТ	- Мақомоти давлати ва гуруҳхон корин дахлдор талбирхон мушаххаси сиёсро мутобиқи тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кудак меандешанд - - - Хисобот дар бораи мониторинг тахия ва бо мақомоти дахлдори давлати ва шарикон аз чомеи шахрванди мухокима шудааст, ҳамчунон дар ҳисоботи солонани Ваколатдор оид ба хукуки кудак дохил карда шудааст.	2019- 2020	Бучай давлати	

Ҳадафи амалиёти 2. Пешбурди ба тасвиб расонидаани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъёбон				
2.1. Мусондаг чихати ба тасвиб расонидаани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъёбон	Тахия тавсияҳо чихати ба тасвиб расонидаани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъёбон аз рӯи нагичаҳои фальолияг дар чаҳорчӯбаи хадафҳо ва вазифаҳои пешбинишудаи Стратегия	Тавсияҳо чихати ба тасвиб расонидаани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъёбон шудаанд	Дониӣ	Бучаи давлатӣ
	Доҳил намудани тавсияҳо чихати ба тасвиб расонидаани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъёбон дар ҳисоботҳои солонани Вақолатдор оид ба ҳуқуқи кудак	Тавсияҳо чихати ба тасвиб расонидаани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъёбон дар ҳисоботҳои солонани Вақолатдор оид ба ҳуқуқи кудак доҳил карда шудаанд	Дониӣ	Бучаи давлатӣ
	- Пешбурди тавсияҳо оид ба тасвиб расонидаани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъёбон дар рафти чаласаҳои Комиссияи милли оид ба ҳуқуқи кудак ва дигар чорабиниҳои сатҳи давлатӣ	Пешбурди тавсияҳо оид ба тасвиб расонидаани Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъёбон дар чорабиниҳои сатҳи давлатӣ на меиропрятсияҳ таъмин карда шудааст	Дониӣ	Бучаи давлатӣ
Ҳадафи амалиёти 3. Пешбурди тақмили механизми ҳисоботдихи, муносибати хамаҳангшуда ва хамаҷониба ба амалисонии ҳуқуқи кудакони маъёб ба таҳсилот дар муҳити фарогир				
3.1. Тахлили сиёсати мавҷуда, механизми ҳисоботдихи ва муносибати	- Тахия методологияи баргузори тахлил	Методологияи баргузори тахлил тахия шудааст	октябр- декабр 2018	Маблағҳои чаљбшуда
	- Тахлили сиёсати вучуддошта оид ба	Ҳуҷҷаг тахлили бо тавсияҳои мушаххас тахия		Нимсолаи якуми
				Бучаи давлатӣ
				Бучаи давлатӣ

байниндоравй ба тахили кӯдакони маъюб дар мухити фарогир.	дастрасии кӯдакони маъюб ба тахсилот дар мухити фарогир - Муайян намудани мақомоти давлатии мавҷуда, ки барои татбиқи ҳуқуқи кӯдакони маъюб ба тахсилот дар мухити фарогир масъул мебошанд; - Тахлили роҳҳои ҳамоҳангсозии байниндоравй оид ба татбиқи ҳуқуқи кӯдакони маъюб ба тахсилот дар мухити фарогир; - Таҳияи тавсияҳои робита ба механизми ҳисоботдиҳӣ ва муносибати байниндоравй оид ба тахсилоти кӯдакони маъюб дар мухити фарогир	шудааст	2019 с.	давлатӣ	
3.2. Пешбурди тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак	- Баргузории мониторинги татбиқи тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар робита ба механизми ҳисоботдиҳӣ ва руйқарди байниндоравй оид ба тахсилоти кӯдакони маъюб дар мухити фарогир - Баргузории миза мудаввар оид ба муҳокимаи тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак	- Мониторинг баргузор шудааст	Нимсолаи дуюми 2019 с.	Бучаи давлатӣ	
	- Ҳуҷҷати тахлилӣ бо мақомоти давлатии дахлдор муҳокима шудааст.		Солҳои		

<p>барон анделидани тадбирхон мушахаси сиёсат ва тахияи механизмхон хисоботдихи, муносибати хамохангшуда ва хамачонба ба амалисозии хукуки кўдакони маъюб ба тахсил дар мухити фароғир.</p>	<p>- Баргузори вохӯрихон инфироидӣ ва машаратҳо бо мақомоти давлатӣ оид ба пешбурди тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кўдак - Баргузори мониторинги таъбики тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кўдак</p>	<p>- Тадбирхон мушахаси сиёс аз тарафи Вазорати маориф ва дигар вазиратҳои мақомоти давлатӣ мутобики тавсияхон Ваколатдор оид ба хукуки кўдак анделида мешаванд. - Механизмхон хамохангсозӣ байни мақомоти дахлдори давлатӣ тахия шудаанд ва ухдадорихо миёни идорахон дахлдор тақсим мешаванд. - Механизмхон хисоботдихӣ байни муассисахон давлатӣ хамоханг шудаанд ва дар фаъолияти онҳо дохил карда шудаанд. - Хисоботи мониторинг тахия шуда, бо мақомоти дахлдори давлатӣ муҳокима шудааст.</p>	<p>2019-2020</p>	<p>Бучаи давлатӣ</p>	<p>Чалби маблағҳо барон гузаронидани мизи мудаваар</p>
<p>Ҳадафи амалиётини 4. Мониторинги риояи хукуки кўдакони маъюбиятдошта дар низоми маориф ва ҳамчунин тавсияхон сохторхон СММ оид ба маъсалахон хукуки кўдакони маъюб ба тахсил босифат дар мухити фароғир</p>					
<p>4.1. Мониторинги риояи хукуки кўдак дар муассисахон</p>	<p>- Тахияи методологияи ва инструментгарий барон баргузори мониторинг - Омода намулдани гуруҳ барон гузаронидани мониторинг</p>	<p>Инструментгарий барон баргузори мониторинг тахия шудааст, гуруҳ барон гузаронидани мониторинг интиҳо ва омода шудааст</p>	<p>апрел 2018</p>	<p>Бучаи давлатӣ</p>	<p>Маблағхон чалбшуда барон сафар ба минтақаҳо</p>

таҳсилоти умумӣ ва муассисаҳои махсус	<p>Баргузори мониторинг дар:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Муассисаи давлатии “Маркази байналмилалӣ тавонбахши” дар ноҳияи Балҷувон - Муассисаи таҳсилоти умумӣ дар деҳаи Шаҳидони ҷамоати Сарихосор дар ноҳияи Балҷувон - Мақтаб - интернати махсус барои кӯдакони дорои биноиши паст ва нобино дар ш. Исфара - Муассисаи таҳсилоти умумии №1 дар ш. Исфара - Муассисаи таҳсилоти умумии №5 дар ш. Хоруғ - Муассисаи таҳсилоти умумии №32 дар н. Ишқошим - Муассисаи таҳсилоти умумии №72, 28, 83 ш. Душанбе (таҳсилоти фарогир чори шудааст); - Мақтаб –интернати ҷумҳуриявӣ барои ятимон дар ноҳияи Сангвор - Муассисаи таҳсилоти умумии №2 дар ноҳияи Сангвор Гузаронидани мониторинг дар муассисаҳои таҳсилоти умумӣ, интернатҳои махсус барои кӯдакони маъёб 	Тавсияҳо баъд аз ҳар боздид таҳия шуда ба сардорони муассисаҳои равона карда шудаанд	май 2018		
			октябр 2018		
			сентябр 2018		
			май 2018		
			апрел 2018		
					2019-2020

	<p>Гузариши бозиди минбаъдаи муассисаҳои тахсилоти умумӣ ва интернатҳои махсус бо мақсади назорати таъбиқи тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак (на камтар аз 30% аз шумораи умумии мониторингҳои гузаронидашуда дар солҳои гузашта)</p>	<p>Ҳисобот аз натиҷаҳои бозид бо мақсади мониторинги таъбиқи тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак таҳия шудааст</p>	2019-2020		
	<p>- Таҳияи ҳисоботи муттаҳидшуда аз рӯи натиҷаҳои мониторинг ва баргузори миқзи мулаварҷиҳати муҳокимаи натиҷаҳои мониторинг</p>	<p>- Ҳисоботи муттаҳид аз рӯи натиҷаҳои мониторинг таҳия шуда, дар миқзи мулавар бо иштироки намоёндогони мақомоти давлатӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ муҳокима шудааст</p> <p>- Тавсияҳо аз рӯи натиҷаҳои мониторинг ва таъбиқҳои андешидашуда оид ба таъбиқи тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак дар маърузаи солҳои Ваколатдор дохил карда шудаанд</p>	Охири соли 2019 Охири соли 2020	ноябр – декабр 2018	
<p>4.2. Қабул, баррасӣ ва санҷиши муроҷиатҳои шаҳрвандон оид</p>	<p>- Таҳияи буклетҳо оид ба механизмҳо ва тартиби қабул ва баррасии муроҷиатҳои шаҳрвандон аз тарафи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак ба забонҳои</p>	<p>- Аҳолии ва кӯдакон, аз ҷумла кӯдаконе, ки дар муассисаҳои махсус ҳастанд дар бораи тарғиб ва механизмҳои баррасии</p>	Донмӣ	Бучаи давлатӣ	Маблағҳои ҷалбшуда барои таъбир намулдани буклетҳо, тарғума ва интишор

ба масъалаҳои дастрасӣ ба таҳлили қўдакони маъҷуб, аз ҷумла ҳолатҳои таъбиъ.	тоҷикӣ ва русӣ барои: а) аҳолии дар умум; б) қўдакони;	мурочиатҳо аз тарафи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи қўдак иттилоот доранд		
<ul style="list-style-type: none"> - Қабул ва баррасии мурочиатҳо дар робита бо вайрон шудани ҳуқуқи қўдак; - Баргузориҳои санҷишҳо аз рӯи ҳолатҳои вайрон шудани ҳуқуқи қўдак; - Таҳлили мурочиатҳои шаҳрвандон аз рӯи ҳолатҳои вайрон шудани ҳуқуқи қўдак ва таҳияи тавсияҳо; - Пешбурди тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи қўдак дар робита ба масъалаҳои риояи ҳуқуқи қўдакони ва мониторинги таъбиқи онҳо 	<ul style="list-style-type: none"> - Аҳолии ва қўдакони, аз ҷумла қўдакони, ки дар муассисаҳои махсус оид ба ҳуқуқи қўдак, намоияндагӣ ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дастрасӣ доранд; - На кам аз 150 шикоят ва мурочиатҳо оид ба вайрон шудани ҳуқуқи қўдак қабул ва баррасӣ шудаанд, аз ҷумла масъалаҳои дастрасии қўдакони маъҷуб ба таҳсилот; - На кам аз 40 санҷиши ҳолатҳои вайрон шудани ҳуқуқи қўдак гузаронида шудаанд, аз ҷумла масъалаҳои дастрасии қўдакони маъҷуб ба таҳсил; - Тавсияҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи қўдакони мақомоти давлатӣ аз рӯи натиҷаҳои таҳлил мурочиатҳои шаҳрвандон таҳия ва муҳокима шудаанд; 			

			<p>- - Мониторинги татбикчи тавсияхои Ваколатдор оид ба хукуки кӯдак аз тарафи мақомоти давлатӣ ба таври доимӣ гузаронида мешавад</p>				
	<p>4.3. Мониторинги амалисозии тавсияхои мақомоти СММ оид ба масъалаҳои хукуки маъсалаҳои хукуки кӯдакони маъбиятдошта ба таҳсил ба таҳсилоти босифат дар мухити фарогир</p>	<p>Таҳияи методологияи мониторинги амалисозии тавсияхои мақомоти СММ оид ба масъалаҳои хукуки кӯдакони маъбиятдошта ба таҳсилоти босифат дар мухити фарогир</p>	<p>- Бо ҷалби коршиносони байналмилалӣ методологияи мазкур таҳия шудааст</p>	2018	Бучаи давлатӣ	Маблағҳои ҷалбшуда барои коршиносони байналмилалӣ	
	<p>Таҳлили рафти иҷрои тавсияхои мақомоти СММ оид ба масъалаҳои хукуки кӯдакони маъбиятдошта</p>	<p>Таҳлили рафти иҷрои тавсияхои мақомоти СММ оид ба масъалаҳои хукуки кӯдакони маъбиятдошта</p>	<p>- Ҳамасола таҳлил анҷом дода мешавад</p>		Бучаи давлатӣ		
	<p>- Аз натиҷаҳои таҳлил пешниҳод намудани тавсияҳо дар маърузаҳои солонаи ВХК</p>	<p>Таҳияи маълумоти таҳлил</p>	<p>Тавсияҳои дахлдор дар маърузаҳои солонаи ВХК ҷой дода шудаанд</p>	2018-2020	Бучаи давлатӣ		
Ҳадафи амалиёти 5. Баланд бардоштани сатҳи огоҳӣ оид ба хукуки кӯдакони маъёб ба таҳсил дар мухити фарогир ба хукуки инсон асосёфта							
<p>5.1. Таҳияи маводҳои иттилоотӣ дар бораи фаъолияти Ваколатдор оид ба хукуки кӯдак ва оид ба хукуки кӯдакони маъёб ба таҳсил дар</p>	<p>- Тарҷума ва нашри Маърузаи Ваколатдор оид ба хукуки кӯдаки ҶТ барои соли 2017</p>	<p>- Маърузаи Ваколатдор оид ба хукуки кӯдаки ҶТ барои соли 2017 тарҷума ва нашр шудааст</p>	<p>март-май 2018с.</p>			<p>Маблағҳои ҷалбшуда барои тарҷумани русиву англисӣ ва нашри Маъруза</p>	

мухити фарогир	- Чамъ ва тахлил иттилоот барои тахияи Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдаки ҚТ	- Иттилоот чамъ ва тахлил шудааст;	ноябр - декабр 2018	ноябр декабр солҳои 2019-2020	Бучаи давлатӣ	
	-Тахия, тарҷума ва интишори Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдаки ҚТ	- Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдаки ҚТ тахия, тарҷума ва интишор шудааст		январ- феврал солҳои 2019-2020	Бучаи давлатӣ	Маблагҳои чалбшуда барои тарҷумаи русиву англисӣ ва наشري Маърузаҳои ВХК
5.2. Баргузори чорабинҳои иттилоотӣ бо намояндагони мақомоти	Тахияи маводҳои иттилоотӣ: буклетҳои иттилоотӣ дар бораи Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдак; варақаҳои иттилоотӣ дар бораи Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдак; буклетҳои иттилоотӣ дар бораи ҳукуки кӯдакони маъёб ба таҳсил дар мухити фарогир; варақаҳои иттилоотӣ дар бораи ҳукуки кӯдакони маъёб ба таҳсил дар мухити фарогир	буклетҳо ва варақаҳои иттилоотӣ ба забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва забонҳои ақалиятҳои минли тахия шудаанд; Намояндагони мақомоти давлатӣ, институтиҳои ҷомеаи граждани, волидаини кӯдакони маъёб дар бораи ғаволияти Ваколатдор оид ба ҳукуки кӯдак медонанд ва оид ба ҳукуки кӯдакони маъёб ба таҳсилот дар мухити фарогир иттилоот доранд	Донишгоҳи имкон		Бучаи давлатӣ	Маблагҳои чалбшуда барои дизайни, тарҷума ва наشري маводҳои иттилоотӣ
	- Баргузори воҳуриҳои иттилоотӣ дар шаҳрони Душанбе, Хоруғ, Исфара ва ноҳияҳои Балҷувон, Б.Ғафуров, Русшон,	- На камтар аз 600 намояндагони мақомоти давлатӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ВАО дар бораи ғаволияти		март - октябр 2018		Бучаи давлатӣ

<p>хокимияти давлати</p>	<p>Ишқошим, Сангвор</p>	<p>Вакolatдор оид ба ҳуқуқи кӯдак, афзалиятҳо</p> <p>Вакolatдор оид ба ҳуқуқи кӯдак барои солҳои 2018-2020, ҳуқуқи кӯдакони маъюб ба таҳсилот дар муҳити фарогир иттилоот доранд</p>	<p>- дар ҳолати зарурӣ</p>	<p>Бучаи давлати</p>	<p>Маблағҳои чалбшуда</p>
		<p>-Механизмҳои ҳамкорӣ бо мақомоти давлатӣ, ҷомеаи шаҳравандӣ ва ВАО ба роҳ монда шудаанд</p>			
<p>5.3. Баргузори чорабинҳои иттилоотӣ дар ВАО</p>	<p>- Иштирок дар чорабинҳои мақомоти давлатӣ, ҷомеаи шаҳравандӣ ва ВАО ва баргузор намудани чорабиниҳои муштарак</p> <p>- Нашри мақолаҳо дар ВАО-и ҷой ва электронӣ, ҷомеаи баромадҳо тавассути радио ва телевизиони ҷумҳуриявӣ</p> <p>- Баргузор намудани нишастҳои матбуотӣ барои намоиядгони ВАО</p>	<p>- На камтар аз 40 мақола ва баромадҳо дар ВАО ҷой дода шудаанд;</p> <p>- ВАО ва аҳоли дар бораи ҳуқуқи кӯдакони маъюб дар низомии таҳсилоти ба ҳуқуқи инсон асосёфта иттилоот доранд;</p> <p>- 2 нишастӣ матбуотӣ гузаронида шуд</p>	<p>- донимӣ;</p> <p>- як маротиба дар нимсола</p>	<p>Бучаи давлати</p>	
		<p>- Гузаронидани вохӯриҳо ва машваратҳо бо намоиядгони сохторҳои ҷомеаи шаҳравандӣ гузаронида мешаванд</p>			
<p>5.4. Баргузор намудани машваратҳои мунтазам бо намоиядгони ҷомеаи шаҳравандӣ</p>	<p>- Гузаронидани вохӯриҳо ва машваратҳо бо намоиядгони ТҶД-ҳо</p>	<p>Мунтазам</p>	<p>Бучаи давлати</p>	<p>Маблағҳои чалбшуда</p>	
<p>5.5. Баргузори чорабинҳои иттилоотӣ бо</p>	<p>- Баргузори вохӯриҳои иттилоотӣ бо кӯдакон хангоми мониторинг;</p>	<p>март - октябр 2018;</p> <p>22019-2020</p>			

кӯдакон, падару модарон.	- Баргузории воҳуриҳои иттилоотӣ бо волидайнӣ кӯдакони маъёб дар муассисаҳои будубоши рӯзона дар шаҳрҳои Душанбе, Хоруғ ва ноҳияи Балҷувон	- - Волидайнӣ кӯдакони маъёб дар бораи ҳукуки кӯдакони маъёб дар низоми таҳсилоти ба ҳукуки инсон асосёфта иттилоот доранд	март - октябр 2018;		Бучаи давлатӣ	Маблағҳои ҷалбшуда барои сафарҳои хизмати
--------------------------	--	--	---------------------	--	---------------	---

**СТРАТЕГИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УПОЛНОМОЧЕННОГО
ПО ПРАВАМ РЕБЕНКА
НА 2018 -2020 Г.Г.**

ДУШАНБЕ – 2017

В соответствии с Конституцией Республики Таджикистан мать и ребёнок находятся под особой защитой и покровительством государства. В связи с этим, в Республике Таджикистан обеспечение наилучших интересов ребёнка, обеспечение условий для их физического и духовного развития, обеспечение уважения, соблюдения и защиты прав и интересов детей является одним из приоритетных направлений политики государства.

Являясь государством-участником Конвенции ООН о правах ребёнка, Таджикистан прилагает все усилия для реализации принципов и норм данного международного документа.

По инициативе Основателя мира и национального единства – Лидера нации, Президента Республики Таджикистан, уважаемого Эмомали Рахмона в 2016 году в целях обеспечения уважения, соблюдения и продвижения прав и свобод ребёнка в республике учреждена должность Уполномоченного по права ребёнка.

Уполномоченный по правам ребёнка разработал первую Стратегию деятельности с учётом права детей с инвалидностью на полноценную жизнь в условиях, обеспечивающих их достоинство, способствующих их активному вовлечению в жизнь. Согласно Стратегии содействие в доступе детей с инвалидностью к качественному образованию в инклюзивной среде определено в качестве приоритетного направления деятельности Уполномоченного по правам ребёнка.

Надеемся, что Стратегия деятельности Уполномоченного по правам ребёнка на 2018-2020 годы будет осуществлена при поддержке Правительства Республики Таджикистан и при тесном сотрудничестве с государственными органами и представителями гражданского общества, и содействует обеспечению уважения, соблюдения, защиты и продвижения прав детей с инвалидностью.

**Уполномоченный по
правам ребёнка в
Республике Таджикистан
Хабибуллозода Р.Х.**

Содержани

Введение	45
РАЗДЕЛ I. Уполномоченный по правам ребёнка в РТ	48
РАЗДЕЛ II. Обзор ситуации с правами детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде	51
РАЗДЕЛ III. Выбор стратегических приоритетов	58
РАЗДЕЛ IV. Стратегические приоритеты, цели и задачи	60
4.1. Цели и задачи Уполномоченного по правам ребенка в РТ на 2018-2020 г.г.	61
4.2. Ожидаемые результаты	62
4.3. Реализация Стратегии	62
4.4. Мониторинг и оценка.....	65
4.5. План реализации Стратегии на 2018-2020 (в приложении)	65

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ

КЛДЖ	Комитет по ликвидации дискриминации в отношении женщин
КПР	Конвенция о правах ребенка
КЭСКО	Комитет по экономическим, социальным и культурным правам
ООН	Организация Объединенных Наций
ПРТ	Правительство Республики Таджикистан
РТ	Республика Таджикистан
УПО	Универсальный периодический обзор
УПЧ	Уполномоченный по правам человека в Республике Таджикистан
УПР	Уполномоченный по правам ребенка в Республике Таджикистан
ЮНИСЕФ	Детский Фонд ООН
МПЭСКО	Международный пакт об экономических, социальных и культурных правах
МПГПП	Международный пакт о гражданских и политических правах
КЛДЖ	Конвенции о ликвидации всех форм дискриминации в отношении женщин
КПИ	Конвенции о правах лиц с инвалидностью

УТВЕРЖДЕНО
приказом Уполномоченного по правам человека в
Республике Таджикистан от «23» октября 2017г. №149

СТРАТЕГИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УПОЛНОМОЧЕННОГО
ПО ПРАВАМ РЕБЕНКА НА 2018 -2020 Г.Г.

ВВЕДЕНИЕ

В 2009 году в соответствии с Законом РТ «Об Уполномоченном по правам человека в Республике Таджикистан» в целях усиления конституционных гарантий государственной защиты прав человека и основных свобод, содействия их соблюдению и уважению государственными органами и должностными лицами был учреждён специализированный государственный орган по защите прав человека - УПЧ.

В 2010 году Комитет ООН по правам ребёнка в ходе рассмотрения второго периодического доклада РТ о выполнении КПП рекомендовал стране «изучить возможность учреждения высокопоставленной должности УПР для осуществления контроля за выполнением Конвенции на национальном и местном уровнях при обеспечении того, чтобы такой механизм являлся доступным для детей, был уполномочен получать и расследовать жалобы о нарушениях прав детей с учетом интересов ребенка и наделен необходимыми людскими, финансовыми и техническими ресурсами для их эффективного рассмотрения». ¹⁷.

В целях усиления защиты и поощрения прав ребёнка, Президент РТ в своём Послании Маджлиси Оли Республики Таджикистан в 2015 году указал на необходимость создания института УПР.

15 марта 2016 года Закон РТ «Об Уполномоченном по правам человека в Республике Таджикистан» был дополнен новой Главой

¹⁷ П.13 (С) Заключительных замечаний Комитета по правам ребёнка, Таджикистан. CRC/C/TJK/CO/2. 2010.

5¹, в соответствие с которой учреждена должность заместителя Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан – Уполномоченного по правам ребёнка в Республике Таджикистан.

В мае 2017 года УПР при содействии ЮНИСЕФ начала работу над подготовкой стратегического плана на 2018-2020 годы. Для определения приоритетных направлений деятельности УПР был проведен ситуационный анализ по отдельным вопросам прав ребенка: право на образование, правосудие для несовершеннолетних и права детей с инвалидностью. Вопросы для анализа были выбраны с учетом приоритетов, предусмотренных в Стратегии УПЧ на 2016-2020 г.г., такие как права лиц с инвалидностью, включая продвижение ратификации КПИ, а также право на образование.

Для определения приоритетных направлений деятельности, УПР и сотрудниками отдела государственной защиты прав ребенка Аппарата УПЧ был проведен обзор рекомендаций органов ООН в отношении РТ за период 2010-2016 годы, анализ докладов РТ и институтов гражданского общества в органы ООН, такие как УПО, периодические доклады РТ о ходе выполнения КПр, МПЭСКИ, МПГПП и КЛДЖ.

Были проведены широкие консультации с институтами гражданского общества, специализирующихся по правам детей с инвалидностью, доступа к образованию и правосудия в отношении несовершеннолетних. Также, при содействии ЮНИСЕФ были проведены консультации с представителями и общественными приемными УПЧ на местах, а также с молодежью.

В результате, были выработаны приоритетные направления деятельности УПР на 2018-2020 г.г. с учетом анализа общей ситуации с соблюдением прав ребенка в РТ и существующими возможностями УПР.

Проект стратегии и рабочего плана был обсужден с представителями государственных органов, гражданского общества и международных организаций на круглом столе 7 июля 2017 года. Предложения и рекомендации участников круглого стола были приняты во внимание при разработке окончательной версии стратегии.

Важно подчеркнуть, что помимо осуществления деятельности по приоритетным направлениям, УПР по-прежнему будет выполнять свои основные функции в отношении всех детей, в частности, как то: мониторинг соблюдения прав ребенка и подготовку годовых докладов о своей деятельности, прием и рассмотрение обращений на нарушения прав ребенка и проведения собственных исследований, продвижения прав и наилучших интересов ребенка, а также обеспечения участия детей во всех вопросах, вызывающих озабоченность.

РАЗДЕЛ I. УПОЛНОМОЧЕННЫЙ О ПРАВАМ РЕБЁНКА В РТ

В соответствии со статьей 32¹ Закона РТ «Об Уполномоченном по правам человека в Республики Таджикистан», основной целью УПР является **обеспечение уважения, соблюдения и продвижения прав и свобод ребёнка.**

При осуществлении своей деятельности УПР основывается на принципах недискриминации, наилучшего обеспечения интересов ребенка, права на жизнь, выживание и развитие ребенка, а также уважения взглядов ребенка, закрепленных в КИПР.

УПР руководствуется нормами Конституции РТ, КИПР, МПЭСКИ, МПГПП, других международных документов о правах человека, ратифицированных РТ, Закона РТ «О защите прав ребенка», Закона РТ «Об образовании», другого национального законодательства РТ о правах ребенка.

Основные функции Уполномоченного по правам ребенка

Основными *функциями* УПР являются содействие в соблюдении прав и свобод ребёнка; восстановлении нарушенных прав и свобод ребёнка; совершенствовании законодательства РТ по правам и свободам ребёнка; правовом просвещении граждан в области прав и свобод ребёнка; взаимодействии государственных органов, структур гражданского общества по защите прав ребёнка; развитию и координации международного сотрудничества в области прав и свобод ребёнка, ратификации международных правовых актов в данной области.

Для выполнения возложенных функций УПР использует следующие **механизмы**:

- прием и рассмотрение обращений граждан;
- анализ законодательства и правоприменительной практики;
- мониторинг соблюдения прав человека, анализ и изучение фактов нарушения прав человека;
- осуществление образовательной и просветительской деятельности;
- обобщение, выработка и продвижение рекомендаций и подготовка годовых отчетов.

Принципы деятельности Уполномоченного по правам ребенка

При осуществлении своей деятельности УПР основывается на основополагающих принципах недискриминации, наилучшего обеспечения интересов ребенка, права на жизнь, выживание и развитие ребенка, а также уважения взглядов ребенка, закрепленных в КППР.

УПР в своей деятельности руководствуется *следующими принципами:*

Независимость в защите прав и наилучших интересов ребенка. УПР самостоятельно осуществляет свои полномочия по продвижению и защите прав ребенка; при принятии решений, затрагивающих детей, уделяет первоочередное внимание наилучшему обеспечению интересов ребенка, поддержанию физического здоровья и обеспечения психического, эмоционального, умственного, социального и культурного развития ребенка; не подотчетен органам государственной власти, органам местного самоуправления (джамоатам) и должностным лицам.

Доступность детей. УПР стремится к совершенствованию профессиональных качеств в предоставлении услуг для детей и решении их проблем, что отражается в его процедурах и инфраструктуре. Удобное и безопасное месторасположение, удобный для посетителей график приема, профессиональный штат, обученный к работе с детьми, отсутствие ограничений по языку, расе, национальности и организация соответствующей обстановки работы УПР делает институт наиболее доступным государственным органом для каждого ребенка.

Прозрачность. УПР рассматривает жалобы, дает рекомендации и проводит любую другую деятельность на справедливой, объективной и беспристрастной основе. Все индивидуальные жалобы рассматриваются конфиденциально следуя принципу наилучшего обеспечения интереса детей.

УПР информирует общество о своей деятельности и о ситуации по правам ребенка посредством опубликования отчетов и докладов, статей и информационных буклетов, книг и

выступлений в средствах массовой информации, в конференциях и семинарах.

Равенство и недискриминации. УПР при осуществлении своей деятельности относится ко всем людям с уважением, достоинством и справедливостью, исключаящую любую дискриминацию по признаку пола, языка, возраста, физических и психических способностей, социального статуса, национальности, этнической принадлежности, религиозных убеждений и других оснований. Этот подход также способствует созданию здоровой рабочей среды среди сотрудников учреждения, которое способствует вовлечению, открытости и прозрачности.

Структура и персонал

В связи с учреждением должности УПР Указом Президента РТ от 15 сентября 2016 года, №756 «О внесении изменений в Указ Президента Республики Таджикистан от 29 июня 2009 года, №673» для Аппарата УПЧ в РТ выделено четыре дополнительных штатных единиц, которые были приняты на работу на основе конкурса.

Непосредственная деятельность по защите прав ребёнка осуществляется отделом по государственной защите прав ребёнка Аппарата УПЧ, который был создан в составе Аппарата УПЧ в июле 2012 года. В настоящее время количество сотрудников отдела составляет 4 государственных служащих. Сотрудники отдела обеспечены необходимыми техническими средствами.

На сайте УПЧ имеется отдельная страница, посвященная правам ребёнка. Планируется создание отдельного веб-сайта УПР.

УПР и отдел по государственной защите прав ребенка находятся в городе Душанбе и осуществляют деятельность по всей территории Республики Таджикистан непосредственно. Представительства УПЧ в областных центрах Хатлон, Согд и ГБАО и общественные приёмные в городах Исфара, Турсунзаде, Куляб, Рогун, в районах Кабодиён и Рашт оказывают содействие в осуществлении полномочий УПР в указанных местностях.

УПР в своей деятельности взаимодействует с государственными органами и институтами гражданского общества.

УПР осуществляет деятельность в рамках бюджета УПЧ.

РАЗДЕЛ II. ОБЗОР СИТУАЦИИ С ПРАВАМИ ДЕТЕЙ С ИНВАЛИДНОСТЬЮ НА КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В ИНКЛЮЗИВНОЙ СРЕДЕ

Образование одновременно является одним из прав человека и необходимым средством для реализации других прав человека. Являясь фундаментальным правом человека, право на образование, закреплено во многих международных документах в области прав человека. Так, статья 26 Всеобщей декларации прав человека закрепляет право на бесплатное начальное и общее образование, которое должно быть направлено к полному развитию человеческой личности и увеличению уважения к правам человека и основным свободам; обязательность начального образования и доступность технического, профессионального и высшего образования. Более подробно право на образование нашло свое отражение в МПЭСКП, КПР и КПИ.

РТ с момента приобретения независимости ратифицировала практически все универсальные международные документы ООН по правам человек, в числе первых КПР¹⁸ (1993) и два из трех факультативных протокола к нему¹⁹: Первый Факультативный Протокол к КПР, касающийся участия детей в вооруженных конфликтах и Второй Факультативный протокол к КПР, касающийся торговли детьми, детской проституции и детской порнографии²⁰ (2002) Таджикистан также является членом МПЭСКП (1999). В 2016 году, Таджикистан прошел второй цикл по УПО, в результате которого государством были приняты рекомендации о ратификации КПИ.²¹

Лица с инвалидностью имеют право на образование без дискриминации и на основе равенства возможностей. Во всех таких документах, как КПР (1989 года), Всемирная декларация

¹⁸ Республика Таджикистан ратифицировала КПР 26 октября 1993, вступила в силу 25 ноября 1993

¹⁹ В 2016 году, Таджикистан прошел второй цикл по УПО, в результате которого государством не были приняты рекомендации, касающиеся ратификации факультативного протокола к КПР, касающиеся процедуры рассмотрения сообщений.

²⁰ РТ ратифицировала оба ФП к КПР 05 августа 2002, вступила в силу 05 сентября 2002

²¹ См. Соображения в отношении выводов и/или рекомендаций, добровольные обязательства и ответы, представленные государством – объектом обзора. Таджикистан. A/HRC/33/11/Add.1. 7 сентября 2016 г.

об образовании для всех (1990 года), Стандартные правила обеспечения равных возможностей для инвалидов (1993 года) и Саламанкская декларация и рамки действий (1994 года), предусматриваются меры, свидетельствующие о растущей осведомленности о праве лиц с инвалидностью на образование и углубления его понимания.

Признание инклюзивности в качестве ключа к обеспечению права на образование за последние годы расширилось и нашло свое отражение в КПИ, которое содержит упоминание концепции качественного инклюзивного образования. Цель 4 в области устойчивого развития также служит подтверждением ценности всеохватного и справедливого качественного образования.

Сфера образования в государственной политике РТ признана приоритетным направлением и Правительством страны принимаются меры для обеспечения доступа к образованию для всех.

Законодательством РТ гарантируется:

- право на образование независимо от национальности, расы, пола, языка, вероисповедания, политических убеждений, социального и имущественного положения;
- бесплатное обязательное общее основное образование в государственных образовательных учреждениях, а также бесплатность получения образования в рамках государственных заказов на конкурсной основе на последующих ступенях;
- право на выбор образовательного учреждения и формы обучения;
- обеспечение и расходы на обучение и воспитание детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, детей с инвалидностью и других лиц в государственных образовательных учреждениях за счет бюджетных средств;
- бесплатное обучение на дому или в медицинских учреждениях гражданам, которые по болезни долгое время не могут посещать образовательные учреждения общего образования.

Статья 45 Закона РТ «О защите прав ребенка» определяет: **«Ребенок- инвалид имеет равные со здоровыми детьми права на полноценную жизнь в условиях, обеспечивающих его достоинство, способствующих активному включению в**

жизнь общества... В зависимости от своих физических и интеллектуальных возможностей вправе получить особый уход, образование и подготовку, с целью обеспечения такому ребенку полноценной и соответствующей жизни в условиях, обеспечивающих полную самостоятельность и социальную интеграцию... Запрещается дискриминация ребенка в связи с его инвалидностью».

В 2011 году с целью обеспечения доступа детей с инвалидностью к образованию утверждена «Национальная концепция инклюзивного образования для детей с ограниченными возможностями на 2011-2015 годы». Внесены новые статьи в Закон РТ «Об образовании», решением коллегии Министерства образования и науки было принято «Положение о порядке инклюзивного образования для детей с ограниченными возможностями».

Так, Закон РТ «Об образовании» определяет право ребенка с инвалидностью с согласия родителей учиться в образовательных учреждениях вместе со здоровыми детьми или на организацию для них индивидуальных занятий (ст. 22).

Национальная стратегия развития образования (2016-2020гг) определяет, внедрение системы инклюзивного образования в систему образования республики путем:

- разработки и реализации целевых программ на уровне областей, крупных городов и районов по **обеспечению доступности образования детям с инвалидностью, в том числе в общеобразовательных школах по месту жительства;**
- мониторинга реализации **Положения по внедрению практик инклюзивного образования в школах;**
- создания **Координационного Совета по реализации образовательных программ различных уровней и направленностей в отношении детей с особыми потребностями в обучении.**

Также в Национальной стратегии развития образования до 2030 года отмечено о «постепенном переходе детей с ограниченными возможностями в общеобразовательную

структуру и принятие соответствующих мер для развития инклюзивного образования в республике». В настоящее время разрабатывается «Кодекс об образовании», где предусмотрена глава о развитии инклюзивного образования в стране²².

В Национальной Стратегии развития РТ на период до 2030 года предусмотрены меры по развитию системы образования, в частности обеспечение равенства и доступности образования. В качестве основного направления действий в этой области Стратегия определяет развитие системы поддержки инклюзивного образования, в том числе в направлении создания без барьерной инфраструктуры, формирования соответствующих учебных материалов и систем подготовки кадров.

В целях привлечения детей из малообеспеченных семей в школу утверждено и действует Постановление ПРТ от 2 мая 2007 года "О выплате пособий малообеспеченным семьям, имеющим детей–школьников". Согласно данному правовому акту при назначении пособий преимуществом пользуются неполные семьи, а также семьи, имеющие детей-инвалидов.

По информации, представленной ПРТ в Комитет по правам ребенка «На 2017 год, в общеобразовательные учреждения страны привлечены 6139 детей (2502 девочек) с инвалидностью. В специализированные образовательные учреждения интернатного типа привлечены 2219 детей, 1040 (из них 435 девочек) детей с инвалидностью обучаются дома. В 13 специализированных учреждениях республики для *«слепых, глухих, слабослышащих, с опорно-двигательными пороками, умственно отсталых, из неблагополучных семей, детей-сирот»* привлечены к учебе и реабилитируются 3463 детей (из них 847 девочек)»²³.

В стране функционируют реабилитационные центры для детей с инвалидностью, на базе которых детям с различными формами инвалидности и их родителям предоставляются различные социальные услуги. Внедряется механизм закупки

²² См. п 25 Письменных ответов Республики Таджикистан на список вопросов к третьему-пятому периодическому докладу о ходе выполнения Конвенции о правах ребенка. CRC/C/TJK/Q/3-5/Add.1

²³ См. п. 6 Письменных ответов Республики Таджикистан на список вопросов к третьему-пятому периодическому докладу о ходе выполнения Конвенции о правах ребенка. CRC/C/TJK/Q/3-5/Add.1

услуг у неправительственных организаций по предоставлению социального обслуживания на базе дневных центров для детей с инвалидностью в качестве альтернативы стационарным учреждениям. Так, за первое полугодие 2017 года, получили государственное финансирование 24 дневных центров, в которых получают услуги 1347 детей с инвалидностью²⁴.

В 2014 году приняты Градостроительные нормы и правила РТ (№ 31-01-2012) "Доступность зданий и сооружений для маломобильных групп населения"²⁵, в которых предусмотрено улучшение физического доступа для детей-инвалидов в зданиях, предназначенных для общего пользования, включая места проведения досуга и школы. Службой по надзору в сфере образования при Министерстве образования и науки ведется мониторинг по соблюдению стандартов предоставляемого ухода и прав детей в этих учреждениях.

На основании распоряжения Президента РТ от 7 июня 2017 года был утвержден Национальный план действий по выполнению рекомендаций государств-членов Совета ООН по правам человека согласно процедуре УПО (второй период) на 2017-2020 годы, который предусматривает подписание КПИ в 2017 году. Национальный план также предусматривает принятия комплекса мер по совершенствованию законодательства по вопросам инклюзивного образования, и профессиональной подготовки учителей²⁶.

В тоже время, существуют некоторые проблемы, связанные с реализацией права детей с инвалидностью на образование.

Определение «инвалидности» не отвечает международным стандартам, законодательство страны все еще использует медицинскую модель инвалидности.

Отсутствует общесистемный подход по вопросам доступа детей с инвалидностью к качественному образованию. Государством не выделяются достаточно ресурсов на развитие инклюзивного образования. Наблюдается недостаточность

²⁴ Из информации, предоставленной Министерством здравоохранения и социальной защиты населения РТ

²⁵ См. п. 245 Объединенного третьего – пятого периодического доклада РТ о ходе выполнения КПП, CRC/C/TJK/3-5. 28 сентября 2016

²⁶ См. п. 27 Плана, стр. 11

межведомственной координации по вопросам образования детей с инвалидностью. Недостаточность дезагрегированных данных и исследований, необходимых для обеспечения подотчетности и разработки программ, препятствует выработке эффективных стратегий и мероприятий для поощрения инклюзивного и качественного образования²⁷.

Закон «Об образовании» предусматривает возможность обучения детей с инвалидностью в общеобразовательных школах, однако не указано, что школа должна делать для охвата таких детей.

Недостаточная информированность о преимуществах инклюзивного образования, создают опасения и стереотипные представления у представителей государственных органов и населения, что инклюзивность приведет к снижению качества образования или каким-нибудь иным образом негативно скажется на других лицах. Наблюдается высокий уровень стигматизации родителей, учителей, сверстников по отношению к детям с инвалидностью.

Все еще имеет место институционализация лиц с инвалидностью. Инфраструктура образовательных учреждений не приспособлена для детей с инвалидностью (отсутствие пандусов, размеры дверей). Открыты ресурсные классы, однако, их недостаточно. Проблемой также является нехватка обученных специалистов по работе в этих классах. Отсутствуют программы профессиональной подготовки учителей²⁸.

На эти вопросы обратили внимание и органы ООН, при рассмотрении процессов выполнения Таджикистаном своих обязательств в области прав человека.

Комитеты по правам человека рекомендуют Таджикистану:

- развивать инклюзивное образование для детей с инвалидностью, в том числе выделяя ресурсы для обеспечения разумного приспособления и дополнительного профессионального обучения для преподавателей;

²⁷ Согласно информации, полученного в ходе консультаций УПР с представителями гражданского общества, 19 мая 2017

²⁸ Там же

- принять меры по сокращению уровня институционализации детей-инвалидов и оказанию помощи семьям с детьми с инвалидностью за счет предоставления им надлежащего ухода посредством, в частности, совершенствования их родительских навыков и обеспечения их достаточными финансовыми средствами и необходимой помощью с целью сокращения институционализации детей с инвалидностью;

- активизировать усилия по проведению информационно-просветительских потребностях детей с инвалидностью и поощрения их интеграции в систему образования и в жизнь общества;

- улучшить физический доступ детей с инвалидностью в здания, предназначенные для общего пользования, включая места проведения досуга и школы;

- улучшить условия содержания в интернатах для детей с инвалидностью и установить механизмы независимого контроля за соблюдением стандартов предоставляемого ухода и прав детей в этих учреждениях, а также создать систему профессиональной подготовки для специалистов в области специализированного образования;

- изучить возможность ратификации КПИ и Факультативного протокола к ней;

РАЗДЕЛ III. ВЫБОР СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПРИОРИТЕТОВ

УПР обладает широким мандатом с основными функциями, охватывающими все вопросы, связанные с мониторингом и продвижением прав ребенка.

УПР уделяет особое внимание мониторингу реализации рекомендаций органов ООН, касающиеся продвижения, поощрения и защиты прав ребенка.

УПР придерживается мнения, что система образования должна быть ориентирована на индивидуальные потребности ребенка и каждый ребёнок должен иметь доступ к качественному образованию без какой-либо дискриминации.

Для достижения цели качественного образования всеми учащимися, в том числе учащимися-инвалидами, важное значение имеет инклюзивное образование. Только инклюзивное образование может обеспечивать как качественное образование, так и социализацию людей с инвалидностью и давать гарантию всеобщности и недискриминации при осуществлении права на образование²⁹.

Принимая во внимание, что *инклюзивное образование* относится к образованию для ***всех детей, представляющих различные группы общества***, УПР определяет в качестве приоритетного направления своей деятельности на 2018-2020 годы **права детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде**.

Выбор данной темы связан с тем, что дети с инвалидностью представляют собой одну из наиболее уязвимых групп в системе образования.

Инклюзивное образование является одним из основных прав всех учащихся, в котором ценится благополучие всех учащихся, уважаются присущее им достоинство и их самостоятельность и признаются потребности отдельных лиц и их способность эффективно включаться в жизнь общества и вносить в нее свой вклад. Инклюзивное образование является средством реализации других прав человека, основным средством, с помощью которого лица с инвалидностью могут

²⁹ См. A/HRC/25/29 and Corr.1, пункты 3 и 68.

покончить с нищетой, обрести возможность полноправного участия в жизни своих общин и получить защиту от эксплуатации³⁰.

В настоящий момент, вопрос внедрения инклюзивного образования является актуальным. Существует ряд успешных инициатив государственных учреждений, направленных на продвижение прав детей с инвалидностью, но они довольно разрознены, и необходимо координировать эти усилия и рассматривать их с учетом прав человека. Это также сложный вопрос, который относится к политике в области здравоохранения и социального обеспечения, функционирования системы образования, дискриминации и другим вопросам. При осуществлении деятельности в этом направлении, необходимо принимать во внимание международные обязательства государства по КПП, других международных документов в области прав человека, а также рекомендаций органов ООН Таджикистану в области прав ребенка.

³⁰ Комитет по экономическим, социальным и культурным правам, замечание общего порядка № 13 (1999) о праве на образование.

РАЗДЕЛ IV. СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

4.1. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ УПОЛНОМОЧЕННОГО ПО ПРАВАМ РЕБЕНКА НА 2018-2020 г.г.

Основной целью деятельности УПР на 2018-2020 годы является *содействие всестороннему предоставлению услуг и сотрудничества между государственными органами, с тем, чтобы дети с инвалидностью осуществляли свое право на качественное образование без какой - либо дискриминации в инклюзивной среде.*

При реализации цели УПР будет основываться на основополагающих принципах КПР, МПЭСМП, КПИ, а также нормах национального законодательства о праве на образовании и правах лиц с инвалидностью.

При реализации Стратегии УПР будет уделять особое внимание вопросам соблюдения прав девочек с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде.

Реализация указанной цели будет осуществляться УПР через использования основных функций, предусмотренных Законом РТ «Об Уполномоченным по правам человека в РТ», как то, анализ и продвижения законодательства и политики, мониторинг и подготовку годовых докладов, прием и рассмотрение жалоб, а также проведения информационных и просветительских кампаний.

Оперативная цель 1. Содействие в имплементации в национальное законодательство РТ международных стандартов прав детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде.

Задачи:

1.1.1. Провести анализ законодательства РТ, включая проект Кодекса об образовании на соответствие международным стандартам.

1.1.2. Анализ реализации “Национальной концепции инклюзивного образования для детей с ограниченными возможностями на 2011-2015 годы”.

1.1.3. Продвижение имплементации рекомендаций УПР в национальное законодательство РТ.

Оперативная цель 2. Продвижение ратификации Конвенции о правах инвалидов

2.1. Содействие в ратификации КПИ.

Оперативная цель 3. Продвижение совершенствования механизмов подотчетности, согласованного и комплексного подхода к осуществлению права детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде

Задачи:

3.1.1 Анализ, существующей политики, механизмов подотчётности и межведомственного подхода к образованию детей с инвалидностью в инклюзивной среде.

3.1.2 Продвижение рекомендаций УПР для принятия конкретных мер политики и разработки механизмов подотчетности, согласованного и комплексного подхода к осуществлению права детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде

Оперативная цель 4. Мониторинг соблюдения права детей с инвалидностью в системе образования, а также рекомендаций органов ООН по вопросам прав детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде

Задачи:

4.1. Мониторинг соблюдение прав ребенка в общеобразовательных школах и специальных интернатах.

4.2. Прием, рассмотрение и проведение собственных расследований обращений граждан по вопросам доступа к образованию детей с инвалидностью, включая случаи дискриминации.

4.3. Мониторинг реализации рекомендаций органов ООН по вопросам прав детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде

Оперативная цель 5. Повышение осведомлённости о правах детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде

Задачи:

5.1.1. Разработка информационных материалов о деятельности УПР и о правах детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде.

5.1.2. Проведение информационных мероприятий с представителями органов государственной власти.

5.1.3. Проведение информационных мероприятий в средствах массовой информации.

5.1.4. Проведение систематических консультаций с представителями гражданского общества.

5.1.5. Проведение информационных мероприятий с детьми, родителями.

4.2. ОЖИДАЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ

Результат 1. Национальное законодательство включает права детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде

Результат 2. Приняты конкретные меры политики и разработаны механизмы подотчетности, согласованного и комплексного подхода к осуществлению права детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде

Результат 3. Соблюдаются права детей с инвалидностью в системе образования

Результат 4. Представители государственных органов, институтов гражданского общества, родители детей с инвалидностью и дети знают и соблюдают права детей с инвалидностью в образовательных процессах, основанного на правах человека

4.3. РЕАЛИЗАЦИЯ СТРАТЕГИИ

Стратегия будет реализована при тесном взаимодействии с другими отделами Аппарата УПЧ, представительствами и общественными приемными УПЧ на местах, а также государственными органами и представителями гражданского общества.

Национальная комиссия по правам ребенка при Правительстве Республики Таджикистан³¹ является постоянно действующим межведомственным органом и осуществляет координацию деятельности заинтересованных органов по выполнению законодательства и политики в области продвижения и защиты прав и интересов ребенка. УПР имеет право участвовать на заседаниях Комиссии с правом совещательного голоса. Эти полномочия дают возможность УПР продвигать свои рекомендации в области совершенствования законодательства и политики по правам ребенка в целом и правам детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде.

Министерство образования и науки Республики Таджикистан³² является основным уполномоченным органом по правам ребенка, а также ответственным государственным органом по реализации законодательства об образовании. УПР будет осуществлять мониторинг реализации министерством политики в области инклюзивного образования, а также мониторинг общеобразовательных школ и специальных учреждений; разрабатывать и предоставлять основные рекомендации для осуществления политики, связанные с соблюдением прав ребенка, включая права детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде.

Министерство здравоохранения и социальной защиты населения Республики Таджикистан является ответственным государственным органом по реализации стратегических документов о правах лиц с инвалидностью, включая «Национальную программу реабилитации инвалидов на 2017-2020 г.г.». УПР будет осуществлять мониторинг законодательства и политики в отношении прав детей с инвалидностью, включая мониторинг соблюдения прав детей с инвалидностью в специализированных учреждениях системы здравоохранения и социального обеспечения.

³¹ Положение о Комиссиях о правах ребенка», принято Постановлением Правительства РТ от 25 января 2017 года, № 29

³² Постановление Правительства РТ от 19 августа 2016 г. № 348 «Об определении уполномоченного государственного органа по защите прав ребенка»

Другие министерства и ведомства. УПР будет также осуществлять мониторинг законодательства и политики, имеющие отношение к обеспечению прав детей с инвалидностью. Это включает политику, осуществляемую Комитетом по архитектуре и строительству и других государственных органов.

Дети и родители. УПР будет осуществлять мониторинг соблюдения прав детей с инвалидностью на качественное образование в инклюзивной среде, осуществлять информационно-просветительскую деятельность по правам ребенка. Дети и их родители могут обращаться с жалобами на нарушения прав ребенка и получать консультации в области продвижения и защиты прав ребенка. УПР будет использовать существующие платформы для обсуждения наиболее важных вопросов прав ребенка с детьми и молодежью.

Институты гражданского общества играют важную роль в поддержке развития инклюзивного образования на базе местного сообщества и содействия созданию атмосферы уважения и признания детей с инвалидностью. Учитывая ограниченные ресурсы, УПР будет тесно взаимодействовать с гражданским обществом и полагаться на сотрудничество с ними, в частности при проведении мониторингов и повышения осведомленности.

Для координации деятельности с государственными органами, представителями гражданского общества и международных организаций будут проводиться широкие консультации с представителями заинтересованных государственных органов, НПО и международных организаций, специализирующихся по вопросам доступа к образованию детей с инвалидностью. Будут рассмотрена возможность создания Экспертно-консультативного совета при УПР для проведения систематических встреч по обсуждению прогресса в реализации целей и задач Стратегии, обсуждения возможности осуществления совместных инициатив.

Признавая важность участия детей и молодежи в процессах принятия решений УПР будет изучена возможность создания механизма непосредственных консультаций с детьми и молодежью.

4.4. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА

Мониторинг и оценка эффективности реализации Стратегии будет осуществляться УПР и отделом по государственной защите прав ребенка на протяжении всего ее периода реализации.

Мониторинг и оценка эффективности реализации Стратегии будет осуществляться ежегодно с последующей подготовкой отчетов по результатам мониторинга. Информация по результатам мониторинга будет включена в годовой отчет УПР.

Мониторинг и оценка будут включать в себя сбор и анализ первичных и вторичных данных, как количественных, так и качественных на основе указанных в рабочем плане индикаторах. Будут осуществлены консультации с представителями государственных органов, институтов гражданского общества и международных организаций, вовлеченных в реализацию Стратегии. Такой подход даст возможность зафиксировать и проанализировать результаты и внедрить своевременные решения в отношении потенциальных вызовов или непредвиденных проблем.

Ежегодные оценки будут выполнены с тем, чтобы оценить результаты, анализировать прогресс относительно поставленных целей и задач, выявлять трудности, разработать эффективные меры для решения выявленных трудностей и обеспечения успешной реализации Стратегии.

По окончании срока реализации Стратегии будет проведен комплексный мониторинг эффективности ее реализации. Для этих целей будут привлекаться эксперты для обеспечения независимого и беспристрастного мониторинга. Результаты мониторинга будут учитываться при разработке новой стратегии УПР на последующие годы.

4.5. ПЛАН РЕАЛИЗАЦИИ СТРАТЕГИИ НА 2018-2020 ГОДЫ

(в приложении)

План реализации Стратегии представляет собой подробное описание мероприятий в рамках предусмотренных стратегических целей и задач, сроков реализации и ресурсов, которые требуются для реализации предусмотренных

мероприятий. Рабочий план достаточно подробный на 2018 год и более общий на 2019-2020 годы. Такой подход дает возможность оценить процесс реализации Стратегии и своевременно вносить соответствующие изменения и дополнения в рабочий план. Раздел «ресурсы» показывает, какие мероприятия возможны за счет собственных ресурсов Аппарата УПЧ, а на какие требуются привлечение дополнительных средств.

ПЛАН ДЕЙСТВИЙ НА 2018 - 2020 г.г.

Задачи	Мероприятия	Индикаторы	Сроки		Источники финансирования	
			2018	2019- 2020	Гос. бюджет	Привлечен. Средства
<p>Оперативная цель 1. Содействие в имплементации в национальное законодательство РТ подхода к инклюзивному образованию детей с инвалидностью, основанной на правах человека</p>						
<p>1.1.Провести анализ законодательства РТ, включая проект Кодекса об образовании на соответствие международным стандартам</p>	<p>- Разработать методологию анализа законодательства</p>	<p>Методология разработана и принята.</p>	<p>Февраль- март 2018</p>	<p>Гос. бюджет</p>	<p>Привлечение средств для оплаты внешнего эксперта для разработки методологии</p>	
	<p>- Провести анализ законодательства на соответствие международным стандартам</p>	<p>Документ по анализу законодательства завершен.</p>	<p>Апрель- июнь 2018</p>	<p>Гос. бюджет.</p>		
	<p>- Провести обзор лучшей практики других стран по включению в национальное законодательство подхода к инклюзивному образованию детей с инвалидностью, основанной на правах человека</p>	<p>Документ о лучшей практике завершен.</p>	<p>Июль- август 2018</p>	<p>Гос. бюджет.</p>	<p>- Привлечение средств для оплаты внешнего эксперта, перевода окончательного документа на русский и английский языки и публикацию</p>	
	<p>- Выработать</p>	<p>- Разработаны</p>	<p>Сентябрь-</p>			

<p>Анализ реализации "Национальной концепции инклюзивного образования для детей с ограниченными возможностями на 2011-2015 годы".</p>	<p>конкретные рекомендации по совершенствованию законодательства</p> <p>- Провести анализ реализации Концепции и выработать конкретные рекомендации по результатам анализа;</p> <p>- Провести круглый стол по обсуждению результатов анализа;</p> <p>- Провести мониторинг реализации рекомендаций УПР</p>	<p>конкретные рекомендации по совершенствованию законодательства</p> <p>Документ по анализу Концепции с конкретными рекомендациями разработан</p> <p>Документ по анализу Концепции обсужден на круглом столе</p> <p>- Государственные органы и соответствующие рабочие группы принимают конкретные политические меры в соответствии с рекомендациями УПЧ</p>	<p>октябрь 2018</p> <p>Апрель-июнь 2018</p> <p>Ноябрь-декабрь 2018</p>	<p>Гос. бюджет.</p> <p>Гос. бюджет.</p> <p>Гос. бюджет.</p>	<p>Гос. бюджет.</p> <p>Гос. бюджет.</p> <p>Гос. бюджет.</p>	<p>Привлеченные средства</p> <p>Привлеченные средства</p> <p>Привлеченные средства</p>
<p>1.3. Продвижение имплементации рекомендаций Уполномоченного по правам ребенка в национальное законодательство РФ по праву на образование.</p>	<p>- Провести круглый стол по обсуждению рекомендаций с участием государственных органов, гражданского общества</p> <p>- Провести встречи и продвижение рекомендаций УПР в</p>	<p>Круглый стол проведен</p> <p>- Государственные органы и соответствующие</p>	<p>Ноябрь-декабрь 2018</p>	<p>Гос. бюджет.</p> <p>Гос. бюджет.</p>	<p>Гос. бюджет.</p> <p>Гос. бюджет.</p>	<p>Привлеченные средства</p> <p>Гос. бюджет.</p>

	<p>Комиссии по правам ребенка, Комиссии по выполнению международных обязательств в области прав человека, Парламенте РТ</p> <p>- Провести мониторинг реализации рекомендаций УПР по совершенствованию законодательства</p> <p>-- Провести систематический последующий анализ законодательства</p>	<p>рабочие группы принимают конкретные политические меры в соответствии с рекомендациями УПЧ</p> <p>-- Отчет о мониторинге разработок и обсужден с соответствующими государственными органами и партнерами из гражданского общества, а также включен в годовой отчет УПР.</p>				
Оперативная цель 2. Продвижение ратификации Конвенции о правах инвалидов						
<p>2.1. Содействие ратификации Конвенции о правах инвалидов</p>	<p>Выработка рекомендаций по ратификации Конвенции о правах инвалидов по результатам деятельности в рамках предусмотренных целей и задач Стратегии</p> <p>Включения рекомендаций о ратификации КПИ в годовых отчетах УПР</p>	<p>Выработаны рекомендации по ратификации Конвенции о правах инвалидов</p> <p>Рекомендации по ратификации КПИ включены в Докладе УПР</p>	<p>Ноябрь 2017г.</p> <p>Декабрь 2017г.</p>		<p>Гос. бюджет.</p> <p>Гос. бюджет</p>	

	- Продвижение рекомендации по ратификации КПИ во время заседаний Национальной Комиссии по правам ребенка и других мероприятий на государственном уровне	Обеспечено продвижение рекомендации по ратификации КПИ на мероприятиях государственного уровня	Постоянно	Гос. бюджет.	
Оперативная цель 3. Продвижение совершенствования механизмов подотчетности, согласованного и комплексного подхода к осуществлению права детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде					
3.1. Анализ, существующей политики, механизмов подотчётности и межведомственного подхода к образованию детей с инвалидностью в инклюзивной среде.	- Подготовить методологию проведения анализа	Методология проведения анализа подготовлена	Октябрь-декабрь 2018	Гос. бюджет.	Привлеченные средства

	<p>- Проанализировать существующие политики по доступу к образованию детей с инвалидностью в инклюзивной среде</p> <p>- Определить существующие государственные органы, ответственные за реализацию права детей с инвалидностью к образованию в инклюзивной среде;</p> <p>- Проанализировать, каким образом осуществляется межведомственная координация по реализации политики по доступу к образованию детей с инвалидностью в инклюзивной среде</p> <p>- Выработать рекомендации по механизмам подотчетности и межведомственного подхода к образованию детей с инвалидностью в инклюзивной среде</p>	<p>Аналитический документ с конкретными рекомендациями подготовлен</p>		<p>Первое полугодие 2019 г.</p>	<p>Гос. бюджет.</p>
--	--	--	--	---------------------------------	---------------------

<p>3.2. Продвижение рекомендаций УПР для принятия конкретных мер политики и разработки механизмов подотчетности, согласованного и комплексного подхода к осуществлению права детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде</p>	<p>- Провести мониторинг выполнения рекомендаций Уполномоченного по правам ребенка по механизмам подотчетности и межведомственного подхода к образованию детей с инвалидностью в инклюзивной среде</p> <p>- Провести круглый стол по обсуждению рекомендаций УПР</p> <p>- Провести индивидуальные встречи и консультации с государственными органами по продвижению рекомендаций УПР</p> <p>- Провести мониторинг выполнения рекомендаций Уполномоченного по правам ребенка</p>	<p>- Мониторинг проведен</p>		<p>Второе полугодие 2019 г.</p>	<p>Гос. бюджет.</p>	
		<p>- Аналитический документ обсужден с соответствующими государственными органами.</p> <p>- Конкретные меры политики принимаются Министерством образования и другими министерствами и государственными органами в соответствии с рекомендациями УПР.</p> <p>- Разработаны механизмы координации между соответствующими государственными</p>		<p>2019-2020 г.г.</p>	<p>Гос. бюджет.</p>	<p>Привлечение средств для проведение круглого стола</p>

				органами, а обязанности распределяются между соответствующими агентствами. - Механизмы подотчетности согласованы между государственными учреждениями и включены в политику и практику агентств. - Отчет о мониторинге разработан и обсуждается с соответствующими государственными органами.				
Оперативная цель 4. Мониторинг соблюдения прав детей с инвалидностью в системе образования								
4.1 Мониторинг соблюдения прав ребенка в общеобразовательных школах и специальных интернатах	- Разработка методологии и инструментария для проведения мониторинга - подготовка группы для проведения мониторинга	Разработана методология для проведения мониторинга, подобрана и подготовлена группа для проведения мониторинга	Апрель 2018	Гос. бюджет.	Привлечение средств для осуществления выездов в регионы			

	<p>Проведение мониторинга :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ГУ “Международный центр реабилитации” в Балджуванском районе - СОШ в кишлаке Шахидон Джамоата Сарихосор в Балджуванском районе 	<p>После каждого посещения рекомендации разработаны и направлены руководителям учреждений</p>	<p>Май 2018</p>			
<ul style="list-style-type: none"> - Специальной Школы-интерната для слабовидящих и слепых детей в г. Исфара -СОШ №1 в г. Исфара - СОШ №5 в г. Хорог -СОШ №32 в Ишкoшимском районе -СОШ №72, 28, 83 г. Душанбе (внедрено инклюзивное образование); 		<p>Сентябрь 2018</p>				
<ul style="list-style-type: none"> - Республиканской школы-интернат для сирот в районе Сангвор -СОШ №2 в районе Сангвор 		<p>Апрель 2018</p>				
<p>Проведение мониторинга в общеобразовательных школах, специальных интернатах для детей с инвалидностью</p>				<p>2019-2020</p>		
<p>Проведение</p>		<p>Отчет по</p>			<p>2019-</p>	

	<p>последующего посещения общобразовательных учреждений и специальных интернатов с целью мониторинга реализации рекомендаций УПЧ (не менее 30% от общего числа проведенных мониторингов в предыдущие годы)</p> <p>- Подготовка объединенного отчета по результатам мониторинга и проведение круглого стола по обсуждению результатов мониторинга</p>	<p>результатам посещения с целью мониторинга реализации рекомендаций УПЧ подготовлен</p>	<p>Ноябрь – декабрь 2018</p>	<p>2020</p>	
		<p>- Объединенный доклад по результатам мониторинга разработан и обсужден на круглом столе с участием представителей государственных органов и институтов гражданского общества</p> <p>-Рекомендации по результатам мониторинга и меры, принятые по реализации рекомендаций УПР включены в годовой доклад УПР</p>	<p>Конец 2019; конец 2020</p>		

	<p>4.2. Прием, рассмотрение и проведение собственных исследований граждан по вопросам доступа к образованию детей с инвалидностью, включая случаи дискриминации.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Разработка буклетов по механизмам и процедурам приема и рассмотрения обращений граждан УПР на русском и таджикском языках для: а) населения в целом; б) для детей; 	<ul style="list-style-type: none"> - Прием и рассмотрение обращений на нарушения прав ребенка; - Проведение проверок и собственных исследований по случаям нарушения прав ребенка; 	<ul style="list-style-type: none"> - Анализ обращений граждан о нарушениях прав ребенка и выработка рекомендаций; 	<ul style="list-style-type: none"> - Продвижение рекомендаций УПР по вопросам соблюдения прав ребенка и мониторинг их реализации 	<ul style="list-style-type: none"> - Население и дети, включая дети, находящиеся в специализированных учреждениях имеют информацию о процедурах и механизмах рассмотрения обращений УПР - Население и дети, включая детей, находящихся в специализированных учреждениях имеют доступ к УПР, представителям и общественным приемным УПЧ; - Приняты и рассмотрены не менее 150 жалоб и обращений на нарушения прав ребенка, включая вопросы доступа к образованию детей с инвалидностью; - Проведены проверки и собственные исследования не менее 40 случаев 	<p>Постоянно</p>	<p>Гос. бюджет.</p>	<p>Привлеченные средства для разработки буклетов, перевод и публикацию</p>	
--	--	--	--	--	---	--	------------------	---------------------	--	--

			<p>нарушения прав ребенка, включая вопросы доступа к образованию детей с инвалидностью;</p> <p>- Разработаны и обуждены с органами государственной власти рекомендации УПР по результатам анализа обращений граждан;</p> <p>- Проводиться постоянный мониторинг реализации государственных органами рекомендаций УПР</p>				
Оперативная цель 5. Повышения осведомлённости о правах детей с инвалидностью в образовательных процессах, основанный на правах человека							
5.1. Разработка информационных материалов о деятельности УПР и о правах детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде	- Перевод и публикация Доклада УПР РТ за 2017 год	- Сбор и анализ информации для разработки Доклада УПР РТ	- Доклад УПР РТ за 2017 год переведён и опубликован	Март-май 2018г.			Привлеченные средства
	- Разработка, перевод и публикация Доклада		- Информация собрана и проанализирована;	Ноябрь-декабрь 2018	Ноябрь-декабрь 2019-2020 гг.	Гос. бюджет.	
			- Доклад УПР РТ разработан,		Январь-февраль	Гос. бюджет.	Привлеченные средства

	УПР РТ	переведен и опубликован	2019-2020 гг.		
5.2. Проведение информационных мероприятий с представителями органов государственной власти, гражданского общества и СМИ	<p>Разработка информационных материалов:</p> <p>информационных буклетов об УПР; информационных лифлетов об УПР; информационных буклетов о правах детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде;</p> <p>информационных лифлетов о правах детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде</p>	<p>Информационные буклеты и лифлеты на таджикском, русском и языках национальных меньшинств;</p> <p>разработаны; Представители государственных органов, институтов гражданского общества, родители детей с инвалидностью и дети знают о деятельности УПР и информированы о правах детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде</p>	Постоянно по мере возможности	Гос. бюдж.	Привлеченные средства на перевод и публикацию информационных материалов
	- Проведение информационных встреч в городах Душанбе, Хорог, Исфара и Балджуванском, Б.Г.афуровском, Рушанском, Ишконишском, Сангворском районах	- - Не менее 600 представителей государственных органов, гражданского общества и СМИ	Март-октябрь 2018	Гос. бюдж.	Привлеченные средства

		правах детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде		Гос. бюджет.	Привлеченные средства
	-по мере необходимости	<p>правда детей с инвалидностью на образование в инклюзивной среде</p> <ul style="list-style-type: none"> -Налажены механизмы взаимодействия и сотрудничества с органами государственной власти, гражданского общества и СМИ 	<p>- Участие в мероприятиях органов государственной власти, гражданского общества и СМИ и осуществление совместных мероприятий</p>	Гос. бюджет.	
5.3. Проведение информационных мероприятий в средствах массовой информации	- постоянно;	<p>Обеспечено не менее 40 публикаций и выступлений в СМИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - СМИ и население проинформированы о правах детей с инвалидностью в системе образования, основанного на правах человека; - Проведены 2 пресс-конференции 	<p>- Публикация статей в печатных и электронных СМИ, выступления по республиканским радио и телевидению</p> <ul style="list-style-type: none"> - Проведение пресс-конференций для представителей СМИ 	Гос. бюджет.	
Проведение систематических консультаций с представителями гражданского общества.	Систематически	<p>- Проводятся встречи и консультации со структурами гражданского общества</p>	<p>- Проведение встреч и консультаций с представителями НПО</p>	Гос. бюджет.	

5.5. Проведение информационных мероприятий с детьми, родителями	<p>-- Проведение информационных встреч с детьми во время проведения мониторингов;</p> <p>- Проведение информационных встреч с родителями детей с инвалидностью в учреждениях дневного пребывания в городах Душанбе, Хорог и Балджуванском районе</p>	<p>- Дети проинформированы о деятельности УПР;</p> <p>--Родители детей с инвалидностью проинформированы о правах детей с инвалидностью в системе образования, основанного на правах человека</p>	Март-октябрь 2018;	2019-2020 гг.	Гос. бюджет.	Привлеченные средства
			Март-октябрь 2018;		Гос. бюджет.	Привлеченные средства для служебных командировок

STRATEGIC PLAN OF THE COMMISSIONER FOR THE RIGHTS OF THE CHILD FOR 2018 -2020

DUSHANBE– 2017

According to the Constitution of the Republic of Tajikistan, the mother and the child are under special protection of the State. In this regard, in the Republic of Tajikistan, the best interest of the children, ensuring conditions for their physical and intellectual development, respect and protection of the rights and interests of the child are the priority for the State.

As a State party to the UN Convention on the Rights of the Child, Tajikistan is making all efforts for implementing principles and norms of the present international document.

At the initiative of honourable Emomali Rakhmon, Founder of Peace and National Unity – Leader of Nation, President of the Republic of Tajikistan, in 2016, with a view to respect and promote the rights and freedoms of the child in Tajikistan, the post of the Commissioner for the Rights of the Child was established.

The Commissioner for the Rights of the Child developed the Strategy of Action taking into account the rights of children with disability to full life in conditions that ensure their dignity and promote active participation in life. In accordance to the Strategy, providing of access for the children with disabilities to quality education in an inclusive environment is defined as a priority for the work of the Commission for the Rights of the Child.

We hope, that the Strategy of Action of the Commissioner for the Rights of the Child for 2018-2020 will be implemented with the support of the Government of the Republic of Tajikistan and close cooperation with public authorities and civil society representatives and ensure respect, observance, protection and promotion of the rights of children with disability.

R. Kh. Khabibullozoda
The Commissioner for the Rights
of the Child in the
Republic of Tajikistan

Content

Introduction	85
CHAPTER I. The Commissioner for the Rights of the Child in the Republic of Tajikistan	88
CHAPTER II. A review of the rights of children with disabilities to quality education in an inclusive environment	91
CHAPTER III. Choice of strategic priorities	98
CHAPTER IV. Strategic priorities, goals and objectives	100
4.1. Goals and objectives of the Commissioner for the Rights of the Child in the Republic of Tajikistan for 2018-2020.....	100
4.2. Expected outcomes	102
4.3. Implementation of the strategic plan	102
4.4. Monitoring and evaluation	104
4.5. Plan for implementation of the strategic plan for 2018-2020 ..	105

LIST OF ACRONYMS

CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
CRC	Convention on the Rights of the Child
CESCR	Committee on Economic, Social and Cultural Rights
CHR	The Commissioner for Human Rights in the Republic of Tajikistan
CRC	Commissioner for the Rights of the Child in the Republic of Tajikistan
Govt RT	Government of the Republic of Tajikistan
MOHSP	Ministry of Health and Social Protection of Population of the Republic of Tajikistan
MOES	Ministry of Education and Science of the Republic of Tajikistan
RT	Republic of Tajikistan
RGRT	Resolution of the Government of the Republic of Tajikistan
UN	United Nations
UPR	Universal Periodic Review
UNICEF	United Nations Children's Fund

INTRODUCTION

In 2009, in accordance with the Law of the Republic of Tajikistan “On the Commissioner for Human Rights in the Republic of Tajikistan” with the purpose to expand constitutional guarantees of state protection of human rights and basic freedoms, promote their observance and respect by state bodies and officials, a special state body on the protection of human rights – Commissioner for Human Rights was established.

In 2010, the United Nations Committee on the Rights of the Child at the time of the consideration of the second periodic report of the Republic of Tajikistan on the implementation of the Convention on the Rights of the Child recommended to the Tajikistan “to consider establishing a Commissioner for the Rights of the Child with a high level position, to monitor the implementation of the Convention at the national and local levels in particular ensuring that the mechanism is accessible to children, empowered to receive and investigate complaints of violations of child rights in a child-sensitive manner, and equipped with the human, financial and technical resources to address them effectively.”³³

To enhance the protection and promotion of children’s rights, the President of the Republic of Tajikistan in his Address to the Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan in 2015, pointed out the need to establish a Commissioner for the Rights of the Child Institution.

On 15 March 2016, the Law of the Republic of Tajikistan “On the Commissioner for Human Rights in the Republic of Tajikistan” was complemented by a new Chapter⁵¹, according to which a position of Deputy Commissioner for Human Rights in the Republic of Tajikistan – the Commissioner for the Rights of the Child in the Republic of Tajikistan was established.

In May 2017, the Commissioner for the Rights of the Child with the support of UNICEF began the preparation of a Strategic Plan for

³³:item.13 (C) Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child, **Tajikistan.CRC/C/TJK/CO/2**. 2010.

2018-2020. In order to define the priority activities of the Commissioner for the Rights of the Child, a situation analysis focusing on certain issues of children's rights was conducted: the right to education, juvenile justice and the rights of children with disabilities. The issues for analysis have been chosen taking into consideration the priorities stipulated in the Strategy for 2016-2020 of the Commissioner for Human Rights, such as the rights of persons with disabilities, including the promotion of ratification of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, and the right to education.

To define the priority areas, the Commissioner for Human Rights in the RT and members of the Department for State Protection of Child Rights of the office of CHR reviewed the recommendations of the UN bodies regarding the Republic of Tajikistan for the period of 2010-2016, analysed the reports by the Republic of Tajikistan and civil society institutions to the UN bodies, such as the Universal Periodic Review, periodic reports of the Republic of Tajikistan with regard to the Convention on the Rights of the Child, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, International Covenant on Civil and Political Rights and Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

Extensive consultations were held with civil society organisations that work on the rights of children with disabilities, access to education and juvenile justice. In addition, with UNICEF support, consultations were held with the representatives of public reception offices of the Commissioner for Human Rights in the field, and also with youth.

As a result, priority areas of the Commissioner for the Rights of the Child for 2018-2020 were defined, taking into account the overall child rights situation analysis in the Republic of Tajikistan and existing opportunities for the Commissioner for the Rights of the Child.

Draft of the Strategy and a work plan were discussed with the representatives of public bodies, civil society and international organisations at the round table discussion of 7 July 2017. Proposals made by the participants were taken into account while developing the final version of the Strategy.

It is important to emphasize that in addition to carrying out activities on priority areas, the Commissioner for the Rights of the Child will carry out his/her regular functions regarding all children, in particular: monitoring of observance of children's rights and preparation of annual reports about its activities, receiving and processing of complaints regarding the rights of child and conducting own investigations, promoting the rights and best interests of children, and also ensuring their participation in all issues of concern to them.

SECTION I. COMMISSIONER FOR THE RIGHTS OF THE CHILD IN THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN

According to the article 32 of the Law “On the Commissioner on Human Rights in the Republic of Tajikistan”, the main purpose of the Commissioner for the Rights of the Child is ***to ensure respect for and observance and promotion of children’s rights and freedoms.***

In the exercise of his/her functions, the Commissioner for the Rights of the Child is guided by the principles of non-discrimination, ensuring the best interests of the child, the right to life, the child's survival and development, as well as respect for the views of the child as enshrined in the Convention on the Rights of the Child.

The Commissioner for the Rights of the Child is guided by the norms of the Constitution of the Republic of Tajikistan, the Convention on the Rights of the Child, the International Covenant on Civil and Political Rights, the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, other international human rights instruments ratified by the RT, the Law of the RT “On the Protection of the Rights of the Child”, Law of the RT "On Education", and other national legislation of the RT on the rights of the child.

Main functions of the Commissioner for the Rights of the Child

The main ***functions*** of the Commissioner for the Rights of the Child is to promote respect for the rights and freedoms of the child; restoration of the violated rights and freedoms of the child; improving the legislation of Tajikistan on the rights and freedoms of the child; legal education of citizens in the field of rights and freedoms of the child; interaction of state bodies, civil society structures to protect the rights of the child; development and coordination of international cooperation in the field of child rights and freedoms, ratification of international legal acts in this field.

To carry out his/her functions, the Commissioner for the Rights of the Child uses the following **mechanisms**:

- reception and consideration of complaints of citizens;
- analysis of legislation and law enforcement practice;
- monitoring human rights compliance, analysing and studying cases of human rights violations;
- carrying out educational and awareness raising activities;

- consolidation, development and promotion of recommendations and preparation of annual reports.

Principles of activities of the Commissioner for the Rights of the Child

In the exercise of his/her functions, the Commissioner for the Rights of the Child is guided by the fundamental principles of non-discrimination, ensuring the best interests of the child, the right to life, the child's survival and development, and respect for the views of the child as enshrined in the Convention on the Rights of the Child.

The Commissioner for the Rights of the Child in carrying out his/her activities is guided by the *following principles*:

Independence in protecting the rights and best interests of a child. The Commissioner for the Rights of the Child independently exercises his/her powers to promote and protect the rights of the child; when making decisions affecting children, he/she gives priority to ensuring the best interests of the child, maintaining physical health and ensuring the child's mental, emotional, intellectual, social and cultural development; he/she is not accountable to public authorities, local government (jamoats) and officials.

Accessibility is provided for children. The Commissioner for the Rights of the Child seeks to improve his/her competency for providing services for children and solving their problems, which is reflected in his/her procedures and infrastructure. Convenient and safe location, convenient schedule for the reception of visitors, professional staff trained to work with children, no restrictions on language, race, nationality and organisation of the appropriate work environment of the Commissioner for the Rights of the Child makes the institution the most accessible public authority for every child.

Transparency. The Commissioner for the Rights of the Child examines complaints, makes recommendations and conducts any other activity in a fair, objective and impartial manner. All individual complaints are treated confidentially following the principle of ensuring the best interests of the child.

The Commissioner for the Rights of the Child informs the public about his/her activities and the situation of children's rights through the publication of reports, articles and information booklets, books and speeches in the media, conferences and seminars.

Equality and non-discrimination. The Commissioner for the Rights of the Child treats all people with respect, dignity and fairness, excluding any discrimination based on sex, language, age, physical and mental abilities, social status, nationality, ethnicity, religious beliefs and other grounds. This approach also contributes to the creation of a healthy working environment among the staff of the institution, which facilitates engagement, openness and transparency.

The structure and personnel

In conjunction with the establishment of office of the Commissioner for the Rights of the Child in the Republic of Tajikistan, four additional staff have been allocated and recruited through a competitive process in accordance with the Decree of the President of the Republic of Tajikistan No. 756 of September 15, 2016, “On Introduction of Amendments into Presidential Decree No. 673 of June 29, 2009.”

The Department for State Protection of the Rights of the Child under the Office of the CHR is directly involved in defending the rights of children. The department was established as part of the Office of the Commissioner for Human Rights in July 2012. Currently, four public servants work for the department. The employees of the department are provided with the necessary technical means.

The website of the CHR has a separate page dedicated to the rights of the child. It is planned to create a separate website of the CRC.

The Commissioner for the Rights of the Child and the Department for State Protection of the Rights of the Child are located in Dushanbe city and directly carry out activities throughout the territory of the Republic of Tajikistan. The representatives of the Commissioner for Human Rights in the regional centres of Khatlon, Sughd and GBAO and public reception centres in the cities of Isfara, Tursunzade, Kulyab, and Rogun, as well as in the districts of Kabodiyon and Rasht assist in the exercise of the powers of the Commissioner for the Rights of the Child in the above-mentioned areas.

In his/her activities, the Commissioner for the Rights of the Child engages with public bodies and civil society organisations.

The Commissioner for the Rights of the Child and Department for State Protection of the Rights of the Child under the Office of CHR carry out their activities within the budget of the Commissioner for Human Rights.

SECTION II. REVIEWING THE SITUATION WITH REGARD TO THE RIGHT OF CHILDREN WITH DISABILITIES TO QUALITY EDUCATION IN AN INCLUSIVE ENVIRONMENT

Education is both one of the human rights and an indispensable tool for the realization of other human rights. As a fundamental human right, the right to education is enshrined in many international human rights instruments. Thus, Article 26 of the Universal Declaration of Human Rights establishes the right to free primary and general education, which should be directed towards the full development of the human personality and increasing respect for human rights and fundamental freedoms; compulsory primary education and the availability of technical, professional and higher education. In more detail, the right to education is reflected in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, the Convention on the Rights of the Child and the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

Since its independence, the Republic of Tajikistan has ratified nearly all universal international instruments of the UN in the area of human rights, among them is the Convention on the Rights of Child³⁴ (1993) and two of its three Optional Protocols³⁵: the First Optional Protocol to the CRC on the involvement of children in armed conflict and the Second Optional Protocol to the CRC on the sale of children, child prostitution and child pornography³⁶ (2002). Tajikistan is also a member of the International Covenant on Social, Economic and Cultural Rights (1999). In 2016, Tajikistan went through the second cycle of the Universal Periodic Review, following which the State adopted recommendations on the ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities.³⁷

³⁴The Republic of Tajikistan ratified the CRC on 26 October 1993, which entered into force on 25 November 1993

³⁵In 2016, Tajikistan went through the second cycle of the Universal Periodic Review. The State did not adopt the recommendations relating to the ratification of the optional protocol to the Convention on the Rights of the Child relating to a communication procedure.

³⁶The Republic of Tajikistan ratified both Optional Protocols to the CRC on 05 August 2002, which entered into force on 05 September 2002.

³⁷See. Views on conclusions and/or recommendations, voluntary commitments and responses provided by the State under Review. Tajikistan. A / HRC / 33/11 / Add.1. September 7, 2016

Persons with disabilities have the right to education without discrimination and on the basis of equality of opportunity. Such instruments as the Convention on the Rights of the Child (1989), the World Declaration on Education for All (1990), the Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities (1993) and the Salamanca Statement and Framework for Action (1994) include measures indicating a growing awareness about the right of persons with disabilities to education and enhancing the understanding about their rights.

Recognition of inclusiveness as a key to securing the right to education has expanded in recent years and is reflected in the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, which includes the concept of quality inclusive education. Goal 4 of the Sustainable Development Goals also serves as a confirmation of the value of inclusive and fair quality education.

The sphere of education in the state policy of the Republic of Tajikistan is recognized as a priority area and the Government takes measures to ensure access to education for all.

The legislation of the Republic of Tajikistan guarantees:

- the right to education irrespective of nationality, race, sex, language, religion, political opinion, social and property status;
- free compulsory general basic education in public education institutions, as well as free education under a state quota on a competitive basis at subsequent levels of education;
- the right to choose an educational institution and the form of education;
- provision and costs for the education and upbringing of orphans and children left without parental care, children with disabilities and other persons in public educational institutions from budget resources;
- free education at home or in medical institutions for citizens who, due to illness for a long time, can not attend educational institutions of general education.

Article 45 of the Law of the Republic of Tajikistan “On the Protection of the Rights of the Child” defines “A child with disability **has the same rights as any other child to a full life in conditions that ensures his dignity, promote active inclusion in the life of society** ... depending on his/her physical and intellectual abilities, has

the right to receive special care, education and training, in order to provide such a child with a full and appropriate life in conditions that ensure complete independence and social integration. **It is prohibited to discriminate against a child due to his / her disability.**”

In 2011, the National Concept of Inclusive Education for Children with Disabilities for 2011-2015 was approved with the purpose to provide access to education for children with disabilities. New articles were added to the Law of the Republic of Tajikistan “On Education”, the Board of the Ministry of Education and Science has decided to adopt the “Regulations on the Procedure for Inclusive Education for Children with Disabilities.”

Thus, the Law of the Republic of Tajikistan “On Education” defines the right of a child with a disability to study in educational institutions together with any other child with the consent of parents or to organize individual classes for them (Article 22).

The National Strategy for the Development of Education (2016-2020) defines the introduction of inclusive education in the education system of the country through:

- development and implementation of targeted programmes at the level of oblasts, large cities and districts **to ensure the accessibility of education for children with disabilities, including in general schools in the community;**
- monitoring the **implementation of the Regulation on the implementation of inclusive education practices in schools;**
- establishment of the **Coordination Council for the implementation of educational programmes of various levels and orientations for children with special needs in training.**

The National Strategy for the Development of Education until 2030 envisages the “gradual transition of children with disabilities into the general educational structure and the adoption of appropriate measures for the development of inclusive education in the county.” At present,

the “Code of Education” is being developed, which provides for a chapter on the development of inclusive education in the country³⁸.

The National Development Strategy of the Republic of Tajikistan for the period up to 2030 provides for the development of the education system, in particular, ensuring equality and accessibility of education. The Strategy defines the development of a system for supporting inclusive education, including the creation of a barrier-free infrastructure, the creation of appropriate training materials and training systems.

In order to attract children from low-income families, the Resolution of the Government of the RT of May 2, 2007 “On the Payment of Benefits to Low-Income Families with Schoolchildren” was approved and is in force. According to this legal act, when assigning benefits, an advantage is enjoyed by single-parent families, as well as families with children with disabilities.

According to information provided by the Government of Tajikistan to the Committee on the Rights of the Child in 2017, 6,139 children (of which 2,502 are girls) with disabilities were enrolled in general education institutions of the country. Specialized educational institutions of boarding type attracted 2,219 children, while 1,040 (of which 435 are girls) children with disabilities are trained at home. 3, 463 children (of which 847 are girls.)³⁹ are enrolled in schools and receive rehabilitation by thirteen specialized institutions of Tajikistan for “blind, deaf, hard of hearing, with defects of the skeletal-muscular system, with a mental disability, from disadvantaged families and orphans”.

There are rehabilitation centres in Tajikistan for children with disabilities where children with various forms of disabilities and their

³⁸See. item 25 Written replies from the Republic of Tajikistan to the list of issues regarding the third-fifth periodic report on the implementation of the Convention on the Rights of the Child. CRC/C/TJK/Q/3-5/Add.1

³⁹See. item. 6 Written replies from the Republic of Tajikistan to the list of issues regarding the third-fifth periodic report on the implementation of the Convention on the Rights of the Child. CRC/C/TJK/Q/3-5/Add.1

parents are provided with different social services. A mechanism is being implemented to purchase services from non-governmental organisations to provide social services within the day centres for children with disabilities as an alternative to institutional care services. Thus, for the first half of 2017, 24 day care centres received state funding, in which 1,347 children with disabilities were provided with services⁴⁰.

In 2014, the Urban Planning Provisions and Regulations of the Republic of Tajikistan (No. 31-01-2012) “Accessibility of Buildings and Structures for the for Groups of Population with Limited Mobility” have been adopted, which provide for improved physical access for disabled children in buildings intended for general use, leisure and school. The Education Supervision Service under the Ministry of Education and Science is monitoring compliance with the standards of care provided and the rights of children in these institutions.

Based on the Presidential Decree of June 7, 2017, the National Plan of Action on the Fulfilment of Recommendations of the Member States of the United Nations Human Rights Council was adopted in accordance with the procedure of the Universal Periodic Review (second period) for 2017-2020, which foresees the signing of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities in the year 2017. The National Plan also provides for a set of measures to improve the legislation on inclusive education and teacher training⁴¹.

At the same time, there are some problems associated with the implementation of the right of children with disabilities to education. The definition of “disability” does not meet international standards; the country's legislation still uses the medical model of disability.

There is a lack of system-wide approach on access of children with disabilities to quality education. The State does not allocate sufficient resources for the development of inclusive education. There is a lack

⁴⁰From information provided by the Ministry of Health and Social Protection of the Population of RT

⁴¹See. item. 27 of the Plan, p. 11

of interdepartmental coordination on education of children with disabilities. Inadequacy of disaggregated data and research needed to ensure accountability and programme development hampers the development of effective policies and interventions to promote inclusive and quality education⁴².

The Law on Education provides for the possibility of educating children with disabilities in general schools, but does not specify what the school should do to cover such children.

Insufficient awareness of the benefits of inclusive education creates fears and stereotypes among government officials and the public that inclusiveness will lead to a decline in the quality of education or otherwise adversely affect other people. There is a high level of stigmatization of parents, teachers, and peers in relation to children with disabilities.

There is still institutionalisation of persons with disabilities in governmental bodies. The infrastructure of educational institutions is not adapted for children with disabilities (lack of ramps, door sizes, etc.). Resource classes have been established, however, they are not enough. The problem is also the lack of trained specialists to work in these classes. There are no teacher training programmes⁴³.

These issues were also stressed by the United Nations bodies in reviewing Tajikistan's implementation of human rights obligations.

The Human Rights Committees recommend to Tajikistan:

- To develop inclusive education for children with disabilities, including allocating resources to provide reasonable accommodation and additional vocational training for teachers;
- To take measures to reduce the institutionalization of children with disabilities and help families with children with disabilities by providing them with appropriate care, in particular by improving their parenting skills and providing them with sufficient financial resources and the necessary

⁴²According to information received during the consultations of the Commissioner for the Rights of Child with representatives of civil society, 19 May 2017

⁴³Ibid

assistance to reduce the institutionalization of children with disabilities;

- To strengthen efforts to implement the information and educational needs of children with disabilities and promote their integration into the education system and society;
- To improve the physical access of children with disabilities to public buildings, including recreational facilities and schools;
- To improve the living conditions in boarding schools for children with disabilities and establish mechanisms for independent monitoring of compliance with the standards of care provided and the rights of children in these institutions, and establish a system of vocational training for specialists in the field of specialized education;
- To explore the possibility of ratifying the Convention on the Rights of Persons with Disabilities and its Optional Protocol.

SECTION III. THE CHOICE OF STRATEGIC PRIORITIES

The Commissioner for the Rights of the Child has a broad mandate with the main functions covering all issues related to the monitoring and promotion of the rights of the child.

The Commissioner for the Rights of the Child pays special attention to monitoring the implementation of the recommendations of UN bodies concerning the advancement, promotion and protection of the rights of the child.

The Commissioner for the Rights of the Child believes that the education system should be tailored to the individual needs of the child and every child should have access to quality education without any discrimination

To achieve the goal of quality education for all students, including students with disabilities, inclusive education is important. Only inclusive education can provide both quality education and the socialization of people with disabilities and guarantee the universality and non-discrimination in the exercise of the right to education⁴⁴.

Taking into consideration that *inclusive education* refers to education for ***all children representing different groups of society***, the Commissioner for the Rights of the Child defines the **rights of children with disabilities for quality education in an inclusive environment** as a priority for his/her work for 2018-2020.

The choice of this topic is related to the fact that children with disabilities represent one of the most vulnerable and excluded groups in the education system.

Inclusive education is a fundamental human right of all students, which values their well-being, respects their inherent dignity and self-reliance, and recognizes the needs of individuals and their ability to effectively integrate and contribute to society. Inclusive education is a means to realize other human rights, the primary means by which

⁴⁴See. A/HRC/25/29 and Corr.1, items 3 and 68.

persons with disabilities can end poverty, gain full participation in their communities and receive protection from exploitation⁴⁵.

Currently, the issue of introducing inclusive education is relevant. There are a number of successful initiatives of state institutions aimed at promoting the rights of children with disabilities, but they are rather scattered, and it is necessary to coordinate these efforts and consider them in the light of human rights. It is also a complex issue that relates to health and social welfare policies, the functioning of the education system, discrimination and other issues. In carrying out activities in this direction, it is necessary to take into account the international obligations of the State under the Convention on the Rights of the Child, other international human rights instruments, as well as the recommendations of the UN bodies to Tajikistan in the field of child rights.

⁴⁵The Committee on Economic, Social and Cultural Rights, general comment № 13 (1999) on the right to education.

SECTION IV. STRATEGIC GOALS AND OBJECTIVES

4.1.GOALS AND OBJECTIVES OF THE COMMISSIONER FOR THE RIGHTS OF THE CHILD FOR 2018-2020

The main **goal** of the Commissioner for the Rights of the Child for the period 2018-2020 is to **promote the full provision of services and cooperation between government agencies so that children with disabilities exercise their right to quality education without discrimination in an inclusive environment.**

In implementing the goal, the Commissioner for the Rights of the Child will be guided by the fundamental principles of the Convention on the Rights of the Child, the International Covenant on Social, Economic and Cultural Rights, the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, as well as the norms of national legislation on the right to education and the rights of persons with disabilities.

In implementing the Strategic Plan, the Commissioner for the Rights of the Child will pay special attention to the observance of the rights of girls with disabilities to quality education in an inclusive environment.

The implementation of this goal will be carried out by the Commissioner for the Rights of the Child through the use of the main functions provided for by the Law of the Republic of Tajikistan “On the Commissioner for Human Rights in the Republic of Tajikistan”, such as analysing and promoting legislation and policies, monitoring and preparing annual reports, receiving and reviewing complaints, and conducting informational and educational campaigns.

Operational Goal 1.Support the introduction of international standards for the right of children with disabilities to quality education in an inclusive environment into the national legislation of Tajikistan.

Objectives:

- 1.4. Conduct an analysis of the legislation of the Republic of Tajikistan, including the draft Code of Education for compliance with international standards.
- 1.5. Analyse the implementation of the “National Concept of Inclusive Education for Children with Disabilities for 2011-2015”.

1.6. Translate the recommendations of the Commissioner for the Rights of the Child into the actions that are supported by the national legislation of Tajikistan.

Operational Goal 2. Promote the ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Operational Goal 3. Promote improved accountability mechanisms, a coherent and integrated approach to the realization of the right of children with disabilities to education in an inclusive environment.

Objectives:

3.3. Analyse existing policies, accountability mechanisms and interagency approach to the education of children with disabilities in an inclusive environment.

3.4. Promote the recommendations of the Commissioner for the Rights of the Child for the adoption of specific policies and the development of accountability mechanisms, a coherent and integrated approach to the realization of the right of children with disabilities to education in an inclusive environment.

Operational Goal 4. Monitor the observance of the rights of children with disabilities in the education system, as well as the recommendations of the UN bodies on the rights of children with disabilities to quality education in an inclusive environment.

Objectives:

4.1. Monitor the observance of the rights of the child in general education schools and special boarding schools.

4.2. Receive, review and conduct their own investigations of citizens' appeals on access to education for children with disabilities, including cases of discrimination.

4.3. Monitor the implementation of the recommendations of the UN bodies on the rights of children with disabilities to quality education in an inclusive environment.

Operational Goal 5. Raise awareness on the right of children with disabilities to education in an inclusive environment.

Objectives:

5.6. Develop information materials on the activities of the Commissioner for the Rights of the Child, and the right of

- children with disabilities to education in an inclusive environment.
- 5.7. Carry out information activities with representatives of public authorities.
 - 5.8. Carry out information activities using mass media.
 - 5.9. Conduct systematic consultations with representatives of civil society.
 - 5.10. Carry out information activities with children, parents.

4.2 EXPECTED OUTCOMES

Outcome 1. National legislation includes the rights of children with disabilities to quality education in an inclusive environment.

Outcome 2. Specific policy measures have been adopted and mechanisms have been developed for accountability, a coherent and integrated approach to the realization of the right of children with disabilities to education in an inclusive environment.

Outcome 3. The rights of children with disabilities in the education system are respected.

Outcome 4. Representatives of state bodies, civil society organisations, parents of children with disabilities and children know and respect the rights of children with disabilities in educational processes based on human rights.

4.3 IMPLEMENTATION OF THE STRATEGIC PLAN

The strategy will be implemented in close cooperation with other departments of the Office of the Commissioner for Human Rights, representatives and public reception offices of the Commissioner for Human Rights in the field, as well as state bodies and representatives of civil society.

*The National Commission on the Rights of the Child under the Government of the Republic of Tajikistan*⁴⁶ is a permanent interdepartmental body that coordinates the activities of the bodies concerned with the implementation of legislation and policies in the field of promoting and protecting the rights and best interests of the child. The Commissioner for the Rights of the Child has the right to

⁴⁶ Regulation of Commissions on the Rights of Child adopted by the Resolution of the Government of RT (25 January 2017, # 29)

participate in meetings of the Commission with the right to a consultative vote. These powers enable the Commissioner for the Rights of the Child to promote his/her recommendations on improving legislation and policies on the rights of the child in general and the right of children with disabilities to quality education in an inclusive environment.

The Ministry of Education and Science of the Republic of Tajikistan⁴⁷ is the main designated body for the rights of the child, as well as the responsible state body for the implementation of legislation on education. The Commissioner for the Rights of the Child will monitor the Ministry's implementation of the policy on inclusive education and general schools and special institutions; will develop and provide key policy recommendations related to the observance of the rights of the child, including the right of children with disabilities to quality education in an inclusive environment.

The Ministry of Health and Social Protection of the Population of the Republic of Tajikistan is the responsible state body for the implementation of strategic documents on the rights of persons with disabilities, including the "National Programme on Rehabilitation of Disabled People for 2017-2020." The Commissioner for the Rights of the Child will monitor legislation and policies on the rights of children with disabilities, including monitoring the observance of the rights of children with disabilities in the specialized institutions of the health and social care system.

Other Ministries and Agencies. The Commissioner for the Rights of the Child will also monitor legislation and policies relevant to ensuring the rights of children with disabilities. This includes the policies implemented by the Committee on Architecture and Construction and other government bodies.

Children and Parents. The Commissioner for the Rights of the Child will monitor the observance of the right of children with disabilities to quality education in an inclusive environment, and carry out awareness-raising activities on the rights of the child. Children and their parents can complain about violations of the rights of the child and receive advice on the promotion and protection of the rights of

⁴⁷Resolution of the Government of RT (19 August 2016, # 348) "On the Determination of Authorized State Body for the Protection of the Rights of the Child"

the child. The Commissioner for the Rights of the Child will use existing platform to discuss the most important issues of children's rights with children and young people.

Civil Society Organisations play an important role in supporting the development of inclusive education based on the local community and promoting an atmosphere of respect and recognition for children with disabilities. Taking into account the limited resources, the Commissioner for the Rights of the Child will work closely with civil society and rely on cooperation with them, particularly when it comes to monitoring and awareness-raising.

To coordinate activities with government bodies, representatives of civil society and international organisations, extensive consultations will be held with representatives of interested government bodies, NGOs and international organisations specializing in access to education for children with disabilities. The possibility of creating an Expert Advisory Council under the Commissioner for the Rights of the Child will be considered for holding systematic meetings to discuss progress in implementing the goals and objectives of the present Strategic Plan, discussing the possibility of implementing joint initiatives.

Recognizing the importance of the participation of children and young people in decision-making processes, the Commissioner for the Rights of the Child will explore the possibility of establishing a mechanism for direct consultation with children and young people.

4.4 MONITORING AND EVALUATION

Monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of the present strategic plan will be carried out by the Commissioner for the Rights of the Child and the Department for State Protection of the Rights of the Child throughout its implementation period.

Monitoring and evaluation of the implementation effectiveness of the Strategy will be carried out annually with the subsequent preparation of reports on monitoring results. Information on the results of monitoring will be included in the annual report of the Commissioner for the Rights of the Child.

Monitoring and evaluation will include the collection and analysis of primary and secondary data, both quantitative and qualitative, based on indicators in the work plan. Consultations will be held with

representatives of state bodies, civil society organisations and international organisations involved in the implementation of the strategic plan. Such an approach will provide an opportunity to record and analyse the results and implement timely decisions regarding potential challenges or unforeseen problems.

Annual assessments will be carried out in order to evaluate results, analyse progress against set goals and targets, identify difficulties, develop effective measures to solve identified difficulties and ensure successful implementation of the Strategy.

At the end of the Strategy implementation period, a comprehensive monitoring of the effectiveness of its implementation will be carried out. For this purpose, external experts will be employed to ensure independent and impartial monitoring. The results of the monitoring will be taken into account when developing the new strategy of the Commissioner for the Rights of the Child for the next years.

4.5 THE STRATEGY IMPLEMENTATION PLAN FOR 2018-2020

(in the Annex)

The Strategy Implementation Plan is a detailed description of the activities within the framework of the strategic goals and objectives, the implementation timeframe and the resources required to implement the activities envisaged. The work plan is quite detailed for 2018 and more general for 2019-2020. This approach makes it possible to evaluate the process of implementation of the Strategy and to make timely appropriate changes and additions to the work plan. The “resources” section shows what activities are possible using the Commissioner’s own resources, and indicates which additional funds are required.

ACTION PLAN FOR 2018 – 2020

Objectives	Events	Indicators	Timeline		Sources of funding	
			2018	2019-2020	State budget	Additional funds
Operational goal 1. Promoting the implementation of approach to inclusive education of children with disabilities, based on human rights in the national legislation of RT						
I.1. To conduct the analysis of Tajikistan's legislation, including draft of the Education code for compliance with international standards	- To develop a methodology for the analysis of legislation	A methodology has been developed and adopted.	February-March 2018		State budget	Attracting funds for the payment of external expert for developing the methodology
	- To conduct the analysis of legislation for compliance with international standards	A document on analysis of legislation has been finalized.	April – June 2018		State budget	
	- - To review the human rights based practices of other countries on integrating of an approach for inclusive education of children with disabilities	A document on the best practices has been completed.	July - August 2018		State budget	- Attracting funds for the payment of external expert, translating the final document in Russian and English and its publication
	- To develop specific recommendations for the improvement of legislation	- - Specific recommendations on the improvement of legislation have been developed	September - October 2018			

Analysis of the implementation of “National Concept on Inclusive Education for Children with Disabilities for 2011-2015”	- To review the implementation of the Concept and develop specific recommendations as a result of analysis;	A document on the analysis of Concept with specific recommendations have been developed A document on the analysis of Concept has been discussed at the round table	April -June 2018	State budget	Attracted funds
	- To hold a round table in order to discuss the outcomes of the analysis;				
1.3. Promoting the implementation of recommendations made by Children’s Rights Commissioner in the national legislation of RT on the right to education.	- To monitor the implementation of recommendations made by the Children’s Rights Commissioner	- Public authorities and relevant working groups undertake specific policy measures in accordance with the recommendations of Children’s Rights Commissioner	2019-2020	State budget	Attracted funds
	- To hold a round table with the participation of public authorities, civil society to discuss recommendations	A round table has been held	November - December 2018	State budget	Attracted funds
	- To hold meetings and promote the recommendations made by Children’s Rights Commissioner in the Commission on Child Rights, Commission on the implementation of international obligations in the human rights, Parliament of RT	- Public authorities and relevant working groups undertake specific policy measures in line with the recommendations of a Commissioner for Human Rights	2019-2020	State budget	
	- To monitor the implementation of recommendations made by Children’s Rights Commissioner on the improvement of legislation	- - The report on monitoring has been developed and			

	- To carry out systematic follow-up analysis of the legislation	discussed with the relevant public authorities and partners from civil society, and also included into annual report of a Children's Rights Commissioner.				
Operational goal 2. Promoting the improvement of accountability mechanisms, coherent and integrated approach toward the implementation of the rights of children with disabilities on education in inclusive environment						
Analysis of existing policy, accountability mechanisms and interagency approach to education of children with disabilities in inclusive environment	- To prepare a methodology for analysis	A methodology for analysis has been prepared	October - December 2018	State budget	Attracted funds	
	- To conduct analysis of the current policies on access to education for children with disabilities in inclusive environment - To define existing public bodies, responsible for the realization of rights of children with disabilities to education in inclusive environment; - To conduct analysis about how the interagency coordination on the realization of the rights of children with disabilities to education in inclusive environment is realized; - To develop recommendations on accountability mechanisms	analytical paper with specific recommendations has been prepared	First half of 2019	State budget		

	<p>and interagency approach to education for children with disabilities in inclusive environment</p> <ul style="list-style-type: none"> - To monitor the implementation of recommendations made by Children's Rights Commissioner on the accountability mechanisms and interagency approach on the access to education for children with disabilities in inclusive environment 	<p>- a monitoring has been conducted</p>		<p>Second half of 2019</p>	<p>State budget</p>	
<p>Promoting the recommendations made by Children's Rights Commissioner for undertaking of specific policy measures and development of accountability mechanisms, coherent and integrated approach toward the implementation of the rights of children with disabilities to education in inclusive environment</p>	<ul style="list-style-type: none"> - To hold a round table discussing the recommendations made by Children's Rights Commissioner - To hold individual meetings and consultations with public authorities on the promotion of recommendations made by Children's Rights Commissioner - To monitor the implementation of recommendations made by Children's Rights Commissioner 	<ul style="list-style-type: none"> - Analytical paper has been discussed with relevant public authorities. - The specific policy measures are adopted by the Ministry of Education and other ministries and public authorities in line with the recommendations made by Children's Rights Commissioner. - The coordination mechanisms among the relevant public authorities have been developed and responsibilities are divided among the relevant agencies. 		<p>2019-2020</p>	<p>State budget</p>	<p>Attracting the funds for conducting of the round table</p>

			<p>- The accountability mechanisms have been agreed among the government institutions and included in the policy and practice of the agencies.</p> <p>- Monitoring report has been developed and discussed with relevant public bodies.</p>			
Operational goal 3. Promoting the ratification of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities						
3.1. Promoting the ratification of Convention on the Rights of Persons with Disabilities	To develop recommendations on the ratification of Convention on the Rights of Persons with Disabilities as a result of activity within the framework of goals and objectives of the Strategy	Inclusion of recommendations on the ratification of Convention on the Rights of Persons with Disabilities into the reports of Children's Rights Commissioner	Recommendations on the ratification of Convention on the Rights of Persons with Disabilities have been developed	November 2017	State budget	
	Inclusion of recommendations on the ratification of Convention on the Rights of Persons with Disabilities into the reports of Children's Rights Commissioner		Recommendations on the ratification of Convention on the Rights of Persons with Disabilities have been included into the report of Children's Rights Commissioner	December 2017	State budget	
	- To promote the recommendations on the ratification of CRPD during the meetings of National Child Rights Commission and other events of state level		Promotion of recommendations on the ratification of CRPD has been ensured during the events of state level	On a regular basis	State budget	

Operational goal 4. Monitoring the exercise of rights of children with disabilities within the education system						
4.1. Monitoring of exercise of rights of children in the general education schools and special boarding schools	<ul style="list-style-type: none"> - To develop a methodology and tool for monitoring - To prepare groups for monitoring 	Tools for monitoring have been developed, a group to carry out the monitoring has been selected and trained	April 2018	State budget	Attracting of funds for travels to the regions	
		After each visit, the recommendations have been developed and sent to the heads of institutions	May 2018			
	Monitoring of: <ul style="list-style-type: none"> - Government Institution “International Rehabilitation Centre” in Baljuvon district - Secondary school in the village “Shahidon” of “Sarikhosor” Jamoat of Baljuvon district 	Special boarding school for visually impaired and blind children in Isfara town	October 2018			
	<ul style="list-style-type: none"> - Secondary school №1 in Isfara town 		September 2018			
	<ul style="list-style-type: none"> - Secondary school №5 in Khorog town - Secondary school №32 in Ishkoshim district 		May 2018			
	<ul style="list-style-type: none"> - Secondary school №72, 28, 83 Dushanbe city (inclusive education is integrated); 		April 2018			
	<ul style="list-style-type: none"> - Republican boarding school for orphans in Sangvor district - Secondary school №2 in Sangvor district 					
	Monitoring in secondary schools, special boarding schools for children with disabilities				2019-2020	

	<p>A follow-up visit to general education establishments and special boarding schools with the purpose of monitoring the recommendations made by Commissioner for Human Rights (not less than 30% from total number of monitoring held in the previous years)</p> <p>- Preparation of consolidated report as a result of monitoring and conducting of a round table in order to discuss the outcomes of monitoring</p>	<p>Report on the outcome of visits with the purpose of monitoring the implementation of recommendations made by Commissioner for Human Rights has been prepared</p> <p>- Consolidated report as a result of monitoring has been discussed at the round table with the participation of representatives of public bodies and civil society institutions</p> <p>- Recommendations as a result of monitoring and measures undertaken for the realization of recommendations made by Children's Rights Commissioner has been included into the Commissioner's annual report</p> <p>- Population and children, including children in special institutions are informed about procedures and mechanisms of</p>	<p>November – December 2018</p>	<p>2019-2020</p> <p>end of 2019; end of 2020</p>	<p>State budget</p>	<p>Attracting of funds for the development of booklets, translation and publication</p>
<p>4.2. Handling applications from citizens and conducting own investigations of issues regarding the access of children</p>	<p>- To develop booklets in Russian and Tajik languages for a) general population; b) for children; - on the mechanisms and procedures of handling applications from citizens Children's Rights Commissioner</p>	<p>On a regular basis</p>				

with disabilities to education, including cases of discrimination.	<ul style="list-style-type: none"> - To handle applications on violations of child rights; 	<ul style="list-style-type: none"> - To carry out inspections and own investigations of cases of violations of child rights; 	<ul style="list-style-type: none"> - To conduct analysis of citizens' applications regarding violations of child rights and development of recommendations; 	<ul style="list-style-type: none"> - To promote recommendations made by Children's Rights Commissioner on the issues of ensuring respect for the rights of child and monitoring their fulfillment. 	<p>handling applications by Children's Rights Commissioner</p> <ul style="list-style-type: none"> - Population and children, including children in special institutions have access to Children's Rights Commissioner, offices and public chambers of the Commissioner for Human Rights; - Not less than 150 complaints on the violation of child rights have been received and considered, including on the issues of access of children with disabilities to education; - Inspections and own investigations of not less than 40 cases of violations of child rights have been conducted, including issues of access of children with disabilities to education; - Recommendations of Children's Rights Commissioner have 		
--	---	---	--	---	---	--	--

			been developed and discussed with public executive bodies after reviewing citizens' applications; - Implementation of Children's Rights Commissioner recommendations by public bodies are monitored on regular basis.			
Operational goal 5. Raise awareness on the rights of children with disabilities in the educational processes, based on human rights						
5.1. Developing the information materials on the activities of Children's Rights Commissioner and on the rights of children with disabilities to education in inclusive environment	- To translate and publish the report made by Children's Rights Commissioner of RT for 2017	- The report of Children's Rights Commissioner of RT for 2017 has been translated and published	March-May 2018r.			Attracted funds
	- To collect and review the information for the development of report made by Children's Rights Commissioner of RT	- The information has been collected and reviewed;	November - December 2018	November - December 2019-2020	State budget	
	- To develop, translate and publish the report made by Children's Rights Commissioner of RT	- The report of Children's Rights Commissioner of RT has been developed, translated and published		January - February 2019-2020	State budget	Attracted funds
	Development of information materials; information booklets on	Information booklets and leaflets in Tajik, Russian and languages				

	<p>Children's Rights Commissioner; information leaflets on Children's Rights Commissioner; information booklets on the rights of the children with disabilities to education in inclusive environment; information leaflets on the rights of the children with disabilities to education in inclusive environment</p>	<p>of national minorities have been developed; The representatives of public authorities, civil society institutions, parents of children with disabilities and children know about the activities of Children's Rights Commissioner and are informed about the rights of children with disabilities to education in inclusive environment</p>	<p>On a regular basis as far as possible</p>	<p>State budget</p>	<p>Attracted funds for the translation and publication of information materials</p>
<p>5.2. Conducting the outreach activities with the representatives of public authorities, civil society and media</p>	<p>- To hold information sessions in Dushanbe city, Khorog and Isfara towns, Baljuvon, B. Gafurov, Rushan, Ishkoshim and Sangvor districts</p>	<p>- Not less than 600 representatives of public authorities, civil society and media have been informed on the activities of Children's Rights Commissioner and priorities of Children's Rights Commissioner for 2018-2020, about right of children with disabilities to education in the inclusive environment</p>	<p>March - October 2018</p>	<p>State budget</p>	<p>Attracted funds</p>
	<p>- To participate in the events of public bodies, civil society and media and realization of joint events</p>	<p>- A mechanism for interaction and cooperation with public bodies, civil</p>	<p>- as far as possible</p>	<p>State budget</p>	<p>Attracted funds</p>

5.3. Conducting the outreach activities in the mass media	<ul style="list-style-type: none"> - To publish articles in print and electronic media, interviews with republican radio and television - To hold press conferences for the media representatives 	<p>society and media has been established</p> <ul style="list-style-type: none"> - Not less than 40 publications and interviews have been placed in the media; - Media and population have been informed on the rights of children with disabilities within the education system, which is based on human rights; - 2 press conferences have been conducted 	<p>- on a regular basis;</p> <p style="text-align: center;">- semiannually</p>	State budget	
5.4. Conducting the outreach activities with children, parents	<ul style="list-style-type: none"> - To conduct information sessions with children during the monitoring; - To conduct information sessions with the parents of children with disabilities in the day-care facilities in Dushanbe city, Khorog town and Baljuvon district 	<ul style="list-style-type: none"> - Children have been informed on the activities of Children's Rights Commissioner; - - The parents of children with disabilities have been informed on the rights of children with disabilities in the education system, which is based on human rights 	<p>2019-2020</p> <p>March – October 2018;</p> <p>March – October 2018;</p>	State budget	Attracted funds
				State budget	Attracted funds